

Him Yaaim Me Jisas Kraiss Mak Kewisim Mau Tiwei Menmen mekre tiwei ik

Him me Jon Baptais 1:1-8

Jon kikir Jisas keriuwe tepar 1:9-11

Seten kakri han ke Jisas 1:12-13

Jisas katip him yaaim keit Galili 1:14-9:50

Jisas ken Jerusalem katip him yaaim 10:1-13:37

Mit newenkek Jisas kaa 14:1-15:47

Jisas pike kekrit mit nirek 16:1-18

Jisas pike ken wit Heven 16:19-20

*Jon kerek kikir mit neriuwe tepar hirak katip
mit him me God*

(Mt 3:1-12; Lu 3:1-18; Jo 1:19-28)

¹ Him im hiram him yaaim me Jisas Kraiss God Nikan kirak. ² *Nipaa Aisaia kewepyapir him me God hirak kewisim mau tiwei hiram matip mar im:

“God katip mitik hirak kehimitanek kar ik:

‘Hi ariuwet mitik kai kaktip him mai kakininit kakno kaknetit yayiwe.’

³ *Mitik hak keit wit weinik mit ap newik hirak kinap katip hisiuwe kar ik: ‘Yi eiriak yayiwe yaaim me Mitik Iuwe te hirak kakisesim werek.’

⁴ *Hirak mitik niuk mirak Jon. Hirak kikir mit neriuwe tepar. Hirak kan kepu yaank weinik

---

* **1:2** Mal 3:1; Mt 11:10   * **1:3** Ais 40:3   * **1:4** Ap 13:24, 19:4

kewepyapir him me God katip kar ik: “Yi kerek yi eiweikin sip eiwet menmen enum, yi einen in hi akiri te God kakisak menmen enum yi yirakem.” ⁵ Hir mit nerer wit wit ne provins Judia, hir netike mit yapirwe ne wit Jerusalem hir nan nirek. Hir newepyapir menmen enum hir nirakem, te Jon kikiri nekre mani Jodan.

⁶ *Jon kamir tepnek me kamel mit nirakem mar ke laplap, hirak kamir yink ke kamel kire henpen kau tu. Hirak kaam wise metike manu nikim meit yaank. ⁷ *Hirak katip mit miyapir him kar ik: “Maain mitik hak kakikrehir kai. Hirak Mitik Iuwe kinina. Hi ap Mitik Iuwe har ke hirak au. ⁸ Hi epei hikiri yekre tipar, te maain hirak kakwis God Himin Yaaik kakikre han ki.”

Jon kikir Jisas
(Mt 3:13-17; Lu 3:21-22)

⁹ Me wi im Jisas kinaaiwir wit Nasaret keit provins Galili hirak kan kiun mani Jodan. Hirak kan kiun mani Jodan, Jon kikirek keriuwe tipar. ¹⁰ Hirak kinaaiwir tipar kehin kiniu ken تنهاان eik, Jon kir nepni hiremes mewep mire weipir, God Himin Yaaik kire hore tapi kekiuwe kan kewik. ¹¹ *Te Mitik Iuwe keit God katip him hiram meke nepni man matip mar im: “Ti Nikan kai hi hanhanit. Hi han yaaik heriuwit.”

Seten kari han ke Jisas
(Mt 4:1-11; Lu 4:1-13)

---

* **1:6** 2Kin 1:8; Mt 11:8   * **1:7** Ap 13:25   * **1:11** Sam 2:7; Ais 42:1; Mt 12:18; Mk 9:7

12 *Wasenum, God Hımın Yaaik keriuwet Jisas hırak ken yaank weinık. 13 *Hırak kepu ein me wı 40, te Seten kari han kırak. Jisas ketike miyak me yaank nepu ein. Mıt ensel ne wit ke God hır nan nekepek.

*Jisas katıp mıt miyapır hım me God keit Galili
(Mt 4:12-17; Lu 4:14-15)*

14 **Maain mıt han newis Jon kekre wınak enuk ke gavman. Me wı im Jisas kan provins Galili katıp mıt miyapır hım me God. 15 *Hırak katıp kar ik: “Wı epei man menep te God kakinın naanmampri yi mıt miyapır ne ti. Yi eiweikın sip eiwet menmen enum yi eiyımtau hım me God eiyisesim.”

*Jisas kenine mıtıkıt tekyaaıt (4) hırakıt tatis-
esik
(Mt 4:18-22)*

16 Jisas keke ti kesiurır wan ken pın, hırak kır Saimon ketike nıkik kırak Andru. Hırakıt tewır hepin iuwe men mekre wan. Hekrit hekrit hırakıt tari saauk. 17 *Jisas ketpıwekıt kar ik: “Yi eitikewa haiu mamno, hi eteikni menmen te yi eiri han ke mıt hır nanises hım mai.” 18 Wasenum hırakıt tınaaiwır hepin mırakıt, hırakıt tisesik.

19 Jisas ken kike, hırak kır Jems ketike nıkik kırak Jon, hırakıt nıkerek hırakıt wik te mıtık niuk mırak Sebedi. Hırakıt tau bot kırakit tek-erwo hepin mırakıt. 20 Hırak kenınewekıt, te hırakıt tınaaiwır haai kırakit hırak kau kekre bot

---

* 1:12 Mt 9:13   * 1:13 Sam 91:11-13   * 1:14 Mk 6:17   * 1:14 Jo 1:43   * 1:15 Mt 3:2; Ga 4:4   * 1:17 Mt 13:47

ketike mīt han kerek hīr nekepip nekerwo hepin, hīrakīt ten tises Jisas.

Jisas kepīr herwe enuk kenepīn kekeipīn mītīk hak

(Lu 4:31-37)

²¹ *Hīrakīt tisesik, te hīr nen niun wit Kapaneam. Hīr nepu wit Kapaneam, maain wī Sabat epei man, hīrak Jisas ken wīnak kerek mīt nererik nekine hīm me Moses neitai, hīrak katip mīt miyapīr hīm mīrak. ²² *Hīr nemtau hīm mīrak, te hīr han kekrit neriuwe menmen hīrak ketpim. Hīrak ap ketpor kar ke mīt kerek ninīn nertei hīm me Moses netpim. Au, hīrak katip kar ke Mītīk Iuwe Krai kerek God keriuwetek kan kekepi kerekek.

²³ Me wī im, mītīk enuk herwe kau kekrerek hīrak kepu wīnak ik. ²⁴ *Hīrak kīnap katip kar ik: “Jisas ke wit Nasaret, ti han herekyei mekam a? Ti han te hewep a? Hi herteiyit. Ti Mītīk Yaaik Iuwe ke God.” ²⁵ Te Jisas kenerek ketpīwek kar ik: “Herwe enuk ti ekintip wīre wīre ti enepīn ekeipīn mītīk ik etpaan eno.” ²⁶ *Jisas katip kar ik, herwe enuk ketenenik te hīrak keperper kenepip him iuwe, herwe ketpaan kenpīn kekeipīnīwek. ²⁷ Mīt miyapīr nīr menmen im hīr nepīrpīr nitehiyan nar ik: “Mekak ik. Hīrak ketpai hīm ham yaaim. Hīrak kīre Mītīk Iuwe hīrak katip herwe enun hīr nemtau hīm mīrak hīr nisesim.” ²⁸ *Te waswas hīr mīt miyapīr

---

* **1:21** Mt 4:13   * **1:22** Mt 7:28-29   * **1:24** Mk 5:7   * **1:26** Mk 9:26   * **1:28** Mt 4:24

natipan menmen Jisas k̄riakem te m̄it nerer wit wit neit provins Galili h̄ir nertei Jisas.

Jisas k̄ikaap pita maam p̄irak h̄ire yaaip

(Mt 8:14-15; Lu 4:38-39)

²⁹ Jisas k̄inaaiw̄ir w̄inak eik e, h̄irak ketike m̄it n̄irak nen w̄inak ke Saimon ketike Andru. Jems ketike Jon h̄irak̄it ten tetikeri. ³⁰ Saimon maam p̄irak (miye pe m̄ite p̄irak) h̄ire w̄inap w̄iwaai yeno h̄ire ȳink sisi. H̄ir natip Jisas h̄ire w̄inap. ³¹ Te Jisas ken k̄irep ketenen his m̄ire k̄ika h̄ire wekrit werp, h̄irak ketp̄iwe kar ik: “Ti h̄inap epei au.” Te ȳink sisi epei au, h̄ire yaaip. H̄ire yaaip te h̄ire wemani menmen h̄ir nanim.

Jisas k̄ikaap m̄it miyap̄ir yap̄irwe h̄ir nire yaain

(Mt 8:16-17; Lu 4:40-41)

³² *Maain wepni kewen ken, h̄ir m̄it nerer wit wit neriyei m̄it miyap̄ir h̄ir n̄inap, h̄ir netike m̄it miyap̄ir han kerek herwe mekreri, h̄ir neriyei nen n̄ir Jisas. ³³ M̄it miyap̄ir yap̄irwe ne wit iuwe ik nen nererik nau menep weip̄ir ke w̄inak. ³⁴ *Jisas k̄ikaap m̄it miyap̄ir kerek h̄ir n̄inap te h̄ir p̄ike yaain. M̄it han h̄irak kep̄ir herwe enum menp̄in mekeipnor. H̄irak katip herwe h̄ir ap enwep̄yap̄irek h̄irak keim̄in au em̄it! H̄ir nerteiyek h̄irak N̄ikan ke God.

Jisas k̄riak menmen kerer wit wit ke provins Galili

(Lu 4:42-44)

³⁵ *Hekrit enum eik h̄irak kekrit ketpaan ken

---

* 1:32 Mt 4:24   * 1:34 Mk 3:11-12   * 1:35 Mt 14:23; Mk 6:46

yaank weinik kitehi God, te hirak ketikerek tewepnak. ³⁶ Maain, Saimon ketike mit han nepu netikerek, hir nen nisesik. ³⁷ Hir nen ninapinek hir netpiwek nar ik: "Mit miyapir yapirwe hir nan ninetnut." ³⁸ Hirak ketpor kar ik: "Emit! Haiu wen emno wit ham menep te hi hatip mit miyapir him mai heitai en." ³⁹ *Te hirak ken heriyai heriyai me provins Galili, hirak katip mit miyapir him mirak keit winak kerek mit nererik nekine him me Moses neitei. Hirak kepir herwe enum mau mekre mit miyapir hiram menpin mekeipnor.

Jisas kikaap mitik enuk lepro mewik hirak kire yaaik

(Mt 8:1-4; Lu 5:12-16)

⁴⁰ Mitik enuk lepro mewik hirak kan kewen ninip kitehi Jisas kar ik: "Mitik Iuwe, ti hanhan eriuwa te ti ekepa hi are yaaik." ⁴¹ Jisas hirak hanhanek te hirak kewis his menterik ketpiwek kar ik: "Hi hanhan ti are yaaik." ⁴² Hirak katip epei au, in ek lepro menke menpin mekeipniwek hirak kire yaaik. ⁴³ Jisas ketpiwek him manp te hirak keriuwetek ken wasenum. ⁴⁴ *Jisas ketpiwek kar ik: "Ti emtewem. Ti ap etip mitik hak menmen im. Au, ti eno eteikin mitik pris yink kit. Te ti ewetiwek menmen nipaa Moses ketpai haiu mamwet God em, te mit hir nanirtei ti pike ere yaaik." ⁴⁵ Te mitik ik kemtau him me Jisas au. Hirak kewepyapirem heriyai heriyai, te maain Jisas ap kakno kakitet witeik au. Hirak

---

* **1:39** Mt 4:23, 9:35   * **1:44** Mk 3:12, 7:36; Lev 14:1-32

kiriakem te mit nanirek hir han yaaik nanirp nanweikniwek. Te hirak kerp pin eik, mit nerer wit wit hir nan nanirek.

2

Jisas kikaap mitik his hit enum hirak kire yaaik (Mt 9:1-8; Lu 5:17-26)

¹ Maain wi ham, hirak pike kan wit Kapaneam. Mit en nertei hirak pike kan kepu winak kirak.

² Hir nertei hirak kepu, te hir yapirwe nen nererik ere winak kenempet keriuweri. Mit han nerp ya wepir menep hir nemtau Jisas ketpor him me God. ³ Hirak wen ketpor him, mitikit tekyaaait ten tekerir mitik kiwaai kentar kinaan. Hirak his hit maa tupe tupe meit. Hirakit tan tatir Jisas tewep mit yapirwe nerp neiyepet wepir, te hirakit ap tatno nimin taau. Te hirakit tehin tiniu leta me winak pinak ein. ⁴ Hirakit tehin tiniu winak ten niu ein, hirakit tenke toni kiwapin winak siup kerek Jisas hirak kerp ketin ni en. (Mit ne Juda hir newis toni kiwapin winak siup. Nipin au. Wit hirak تنهاان weinik, hir niu auri.) Hirakit tenke toni ere khi wisenuk kepeit, hirakit tinaaiwir kinaan kerek mitik kiwaai kekrerem men ti. ⁵ *Jisas kertei hirakit tetike mitik kiwaai kinaan han kitet hirak kakikepik, hirak ketpiwek kar ik: "Mitik, hi esak menmen enum mit hiram mamno."

⁶ Hirak katip kar ik, te mit han kerek ninin nertei him me Moses natip mit miyapir em, hir nau neit en hir han kitet nar ik: ⁷ *"Ko! Kenmak hirak katip kar ik? Hirak katip enum

* 2:5 Lu 7:48 * 2:7 Ais 43:25; 1Jo 1:9

kekrehir ke God. Hirak kire God te hirak ketpim a? God kerekek kakisak menmen enum mamno. Mit taauye!”⁸ Jisas kertei kekre han kirak hir han kitet nar ik, te hirak ketpor kar ik: “Yi ap han ekitet menmen mekre han ki mar im au emit!”⁹ Hi atip mitik kiwaai kentar kinaan, ‘Hi esak menmen enum nipaa ti hiriakem hiram mamno,’ yi yepitari hi atip werek auye. Te hi atip mitik, ‘Ti ekrit etenen yeno eiyim eno, hirak kakikrit kakno, yi eiyirtei hi atip werek te hi esak menmen enum me yi mit. Hi etpi mekam te yi han ekiteta?’¹⁰ Hi tewen etpiwek har ik: ‘Ekrit eno,’ te yi eiyirtei hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe hi esak menmen enum yi mit ne ti yi yiriakem.”¹¹ Hirak ketpor epei au, hirak katip mitik kiwaai kekre kinaan kar ik: “Ti ekrit etenen kinaan mit eiyim eno witeik.”¹² Hirak katip epei au, te mitik kehin kekrit ketenen kinaan mirak kewepi ken witeik. Mit nirek, te hir nepirpir newenipi God Hirak Iuwe, hir natip nar ik: “Haiu mir menmen yaaim mar im nipaa ein auye.”

Jisas kenine Livai hirak kisesik
(Mt 9:9-13; Lu 5:27-32)

¹³ Maain Jisas pike kitet تنهاان ken wan ke Galili, mit nen nererik te hirak ketpor him me God. ¹⁴ *Hirak wen kitet تنهاان hirak kir Livai, hirak nikan ke mitik Alfias, hirak naanmipre winak ke mit hir newir pewek me takis. Jisas kirek ketpiwek kar ik: “Ti etikewa hawir wariyakit wauno te ti ehises him mai.” Livai kekrit kisesik ketikerek ten.

---

* 2:14 Jo 1:43

15 Maain Jisas kau wɨnak ke Livai. Mɨt yapɨrwe enun kerek hɨr neit takis nekintɨp pewek ham nɨsawɨnem, hɨr nen netike mɨt kerek nɨriak menmen enum hɨr naam menmen netike Jisas ketike mɨt nɨrak disaipel kerek nises hɨm mɨrak.

16 *In ek mɨt han nepu, niuk mɨr Farisi, hɨr ninɨn nises hɨm me Moses. Mɨt han nepu niuk mɨr Skraip. Hɨr ninɨn nertei hɨm me Moses natɨp mɨt em. Hɨr nɨr Jisas ketike mɨt naanmɨpre pewek me takis netike mɨt kerek hɨr nɨriak enum, hɨr yapɨrwe newepnak nekiyan naam menmen. Hɨr mɨt Skraip natɨp Jisas disaipel nɨrak nar ik: “Kenmak hɨrak kɨpaam menmen ketike mɨt nari pewek me takis netike mɨt nɨriak menmen enum a?” 17 Jisas kemtau hɨm mɨr, te hɨrak ketpor kar ik: “Mɨt nɨnap nanɨno nanɨr mɨtik dokta. Mɨt hɨr manpenun neit taau. Hi epei han tɨ hari han ke mɨt hɨr nɨriak enum. Mɨt kerek hɨr han kitet hɨr yaain au.”

Jisas katɨp me hɨm ham yaaim
(Mt 9:14-17; Lu 5:33-39)

18 Maain wɨ ham mɨt nises hɨm me Jon netike mɨt ne Farisi hɨr han tewenɨn menmen me God yaaim, te hɨr nanɨt nɨnpɨ nanu. Mɨt han nɨri te hɨr nan nɨr Jisas nitɨwekhi nar ik: “Mɨt ne Jon netike mɨt ne Farisi hɨr nanɨt nɨnpɨ nanu. Nenmak te mɨt nises hɨm mit nɨriakem au?” 19 Jisas ketpor tok piksa kar ik: “Mɨt nanɨt nɨnpɨ nanu nantike mɨtik epei keit mɨte a? Taauye! Hɨr han yaaik nanɨm menmen nantikerek. 20 Maain wɨ

---

* 2:16 Mt 11:19; Lu 15:1-2

ham h̄r m̄t han h̄r nant̄wekhis neiȳk nan̄no, te h̄r m̄t n̄rak nan̄t nin̄p̄ rek nanu.”

21 H̄rak wen ketpor tok piksa kar ik: “M̄t h̄r ap nekerwo laplap ham kike yaaim ment̄r ham enum tokim au. H̄r nekerwewim, maain h̄r nankemyet laplap h̄ram mamno mamre kike mamri laplap tokik mamwepim. 22 M̄t h̄r ap newen t̄par wain wen petep mekre meme hiyei tokim auye! H̄r nanwenem te wain t̄werpek mamniu, hiyei tokim mamwep te wain mamwen mamno t̄, hiyei enum mamwep mam̄t. Au, m̄t newen wain wen petep mekre meme hiyei wen yaaim n̄mnam.”

H̄m me w̄ Sabat
(Mt 12:1-8; Lu 6:1-5)

23 *Maain w̄ sabat ham, Jisas h̄rak ketike m̄t disaipel n̄rak h̄r nen nitet ni ham. M̄t n̄rak newen wit yehes m̄ram neh̄s newenem h̄r naam. 24 M̄t ne Farisi kerek nin̄n n̄ses h̄m me Moses h̄r nat̄p Jisas nar ik: “Ko! Nenmak te m̄t nit n̄riak menmen im enum a? N̄paa God kewet Moses h̄m lo me w̄ Sabat, te haiu metput me m̄t nit h̄r newen wit yehes au em̄t.”

25 *Jisas h̄rak ketpor kar ik: “Yi ap han kitet werek menmen yi yekinaam me h̄m me maam kiau Devit a? N̄paa h̄rak ketike m̄t n̄rak n̄n̄p̄ maan te h̄r naam menmen nar ke haiu m̄t in ek epei maam. Te yi wen yep̄tari h̄r n̄riak enum au, yaaim ye! 26 *Abaiata h̄rak wen m̄tik hetpris naanm̄pre w̄nak ke God, h̄rak Devit ketike m̄t n̄rak nen w̄nak eik n̄m̄n ein naam bret tokim

---

* 2:23 Diu 23:25 * 2:25 1Sml 21:1-6 * 2:26 Lev 24:5-9

mít newisim me God miwaai mensiu kinaan menep. Mít naanmipre menmen me God, hir keriyen naam bret tokim mirak. Mít han au. Him me Moses matip emit, te hirak Abaiata kewet Devit ketike mít narak em hir naam. ²⁷* God kinin kirak mít. Hirak hanhani, hirak kehimitan wi sabat hiram mamkaap mít keriyen. ²⁸ Hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe hi Mitik Iuwe, hi hinin menmen me wi sabat.”

3

Me wi Sabat Jisas kikaap mít his enum (Mt 12:9-14; Lu 6:6-11)

¹ Maain Jisas pike ken winak kerek mít nererik nekine him me Moses neitai en. Mitik enuk his miutip meweikin hirak kau ein. ²* Mít han hir nipirek hirak kakikepik me wi Sabat te hir nenerek nansiuwek him nanriyaak kakno winak enuk. ³ Jisas katip mitik his enuk kar ik: “Ti enen in.” ⁴* Hirak epei kan, Jisas katip mít kar ik: “Me wi Sabat him me God kerek Moses kewisim mau tiwei hiram mewisai haiu miriak menmen yaaim o enum? Haiu emkaap mít o haiu emnip?” Hir au nekintip neit. ⁵* Hirak kiwaainaan kiri kentaantiwo han enuk kentar hir mít han toenuk. Hirak katip mitik his enum kar ik: “Ti esiuwe his emnen.” Hirak kesiuwehis mirak te his pike mire yaaim. ⁶* His mire yaaim te mít ne Farisi hir nen witeik nen nererik netike mít kerek nises him me mitik iuwe King Herot, hir nimenipin Jisas nankip.

---

* 2:27 Diu 5:14   * 3:2 Lu 13:14   * 3:4 Lu 14:3   * 3:5 Jo
11:33, 12:40   * 3:6 Mt 22:15-16

Mit yapirwe nises Jisas

⁷ Jisas ketike mit disaipel narak hir nen wan eik. Mit yapirwe ne provins Galili hir nisesik nen nererik netike mit ne Provins Judia, ⁸ *Idumia, wit yapirwe ke mani Jodan pinak ein, wit Taia, wit Jerusalem ketike wit Saidon. Hir yapirwe nemtau menmen Jisas epei kiriakem, te hir nan nanirek. ⁹ *Hir epei nan, Jisas katip mit narak kar ik: “Yi yayit bot eiyik einen eiteninek te mit ap nanipira hi ankewin hir nanntirira.” ¹⁰ *Nipaa Jisas kikaap mit miyapir yapirwe ninap hir nire yaain, te in ek mit yapirwe ninap newep mit hir nan nerp menep newis his mentar Jisas, te hir nire yaain. ¹¹ *Hirak ken kitet ein ein, herwe enun nirek nitehir nau ti nenepip nar ik: “Ti Nikan ke God.” ¹² *Te Jisas ketpor him manp hir ap nanwepyapirek au emit!

Jisas hirak kehis mit disaipel nar hiswiyen wik (Mt 10:1-4; Lu 6:12-16)

¹³ Maain Jisas kehis mit kerek hirak hanhani keninor hir nan nisesik netikerek nen nau miniu (o neyip) kentir ein. ¹⁴ Hir nau ein, hirak kehis mit hiswiyen wik (12) hirak kewep niuk kenewor niuk mir “Aposel.” Hekrit hekrit hir netikerek nanriyan nanisesik nanimtau him mirak. Maain hirak kakriuweti nanino nantip mit miyapir him mirak. ¹⁵ Maain hirak kakriuweti kakwisi hir nepir herwe enun nanino nankeipin mit. ¹⁶ *Im em hiram niuk me mit hirak ketorhis keriyei

---

* **3:8** Mt 4:25   * **3:9** Mk 4:1; Lu 5:1-3   * **3:10** Mt 14:36   * **3:11**
 Lu 4:41   * **3:12** Mk 1:34   * **3:16** Jo 1:42

netikerek: Saimon (h̄rak kewis niuk m̄rak ham Pita), ¹⁷ *Jems, ketike n̄kik k̄rak Jon, h̄rak̄t n̄kerek te Sebedi (H̄rak kewis niuk m̄rak̄t wik Boanesis kentar h̄rak̄t tat̄ip h̄m iuwe m̄re nepni mewen̄n). ¹⁸ H̄rak wen kehimitan Andru, Filip, Batolomyu, Matyu, Tomas, Jems h̄rak n̄kan ke m̄t̄k Alfias, Tadius, Saimon Selot, ¹⁹ h̄r netike Judas ke wit Iskeriot kerek kewepyap̄r Jisas te m̄t enun nepan n̄rak neiȳk nen nak̄ip.

M̄t nat̄ip Bielsebul k̄kaap Jisas kep̄r herwe enun nekeip̄n m̄t

(Mt 12:24-32; Lu 11:14-23, 12:10)

²⁰ *Jisas keh̄s m̄t hiswiyen wik (12) epei au, h̄rak ken w̄nak k̄rak eik. H̄rak ken w̄nak, m̄t yap̄rwe nererik w̄nak k̄rak te h̄rak ketike m̄t disaipel n̄rak ap te nan̄m menmen taau.

²¹ *Maain miye p̄rak wetike kikrek t̄rak h̄r nerteiyek, h̄r nen nare nant̄wekhis nanriyaak neiȳk nan̄no n̄r ein nentar h̄r han kitet h̄rak han ken sip h̄rak ketaritari. ²² *M̄t kerek nin̄n nertei h̄m lo me Moses nat̄ip m̄t miyap̄r em, h̄r n̄naaiw̄r wit Jerusalem nekiuwe nan nat̄ip nar ik: “Herwe enuk niuk m̄rak Bielsebul h̄rak kers̄s Jisas te h̄rak Seten kewis Jisas h̄rak kin̄n herwe enun kep̄ri nan̄no nankeip̄n m̄t.”

²³ Jisas kertei menmen h̄r netpim te h̄rak ken̄ne m̄t ein h̄r nan nerp menep in, h̄rak ketpor tok piksa kar ik: “Seten kenmak te h̄rak kep̄r herwe n̄rak nekeip̄n m̄t a? Taauye! ²⁴ M̄t ne wit hak h̄ras nan̄nepan, te h̄r nankiyan

* **3:17** Lu 9:54 * **3:20** Mk 6:31 * **3:21** Jo 10:20 * **3:22** Mt 9:34, 10:25

nantike mīt han ne wit hak naninapan taauye!
²⁵ Mīt ne weiwik miutip hiras naninapan te hīr nanirkeik te hīr nankiyan nanu nanit? Au, hīr nanawaank hiras. ²⁶ Seten hirekes kepir herwe nīrak nankeipin mīt, hīr naninke hasini nanawaank hiras. ²⁷ Hi hinin Seten hi epir herwe nīrak nekeipin mīt, hīram mar ke mītik hak kinin kakno kakwep weipir kaksenkek mītik enuk yehes enum o mītik iuwe, te hīrak kakit menmen mīrak meit winak eik keiyim kakno.

²⁸ “Hi etpi werek. Menmen enum mīt nīriakem metike hīm enum hīr netpim hīrak God kakisakem han ekitetim au. ²⁹ Te mīt natip enum me menmen God Hīmīn Yaaik kīriakem, hīrak ap te kakisakem taau! Hīram mamu mamit tipmain tipmain enum eik.” ³⁰ * (Jisas katip hīm im kentar mīt han ne Jerusalem hīr natip nar ik: “Herwe enuk kersisek kekepik te hīrak kepir herwe enun nekeipin mīt.”)

*Neimīn hīr ne weiwik me Jisas
 (Mt 12:46-50; Lu 8:19-21)*

³¹ * Hīrak katip epei au, Jisas miye pīrak wetike kikrek tīrak nan nerp witeik neninewek. ³² Mīt nau neit nīmīn nemtau hīr neninewek, hīr netpīwek nar ik: “Miye pit wetike kikrek nit hīr nerp witeik neninut.” ³³ Jisas ketpor kar ik: “Neiyin hīr nīre miye wetike kikrek nai?” ³⁴ Hīrak kīwaainaan kīr mīt nau menep te hīrak katip: “Mīt in hīr nīre miye wetike kikrek nai.

---

* **3:30** Jo 10:20   * **3:31** Mk 6:3; Jo 2:12; Ap 1:14

35 Mít kerek nemtau hím me God nisesim, hír keriyen nire miye wetike kikrek o yenterer nai.”

4

Jisas katip tok piksa me mitik kamir wit yehes mau ni

(Mt 13:1-9; Lu 8:4-8)

¹ *Jisas pike ken wan ke Galili kerp tenhaan eik katip mít hím me God. Hírak kepu ein, mít yapirwe nan nererik nanímtau hím mírak. Hír nerp menep menep nersís Jisas, te hírak ken kau bot kíwaai kentar wan menep tenhaan. Mít yapirwe nau tenhaan nemtau hím mírak.

² *Hírak ketpor tok piksa kar ik:

³ “Yi eiyímtewem! Hírak mítik hak ken kewir yehes meit ni mírak. ⁴ Hírak wen kewirem, ham menke míwaai yayiwe, hore meniuwe man maam. ⁵ Yehes ham híram menke míwaai tí kentar nan mewo waswas mekre tí kike. ⁶ Maain, wepni iuwe kan kamip, híram meweiwei maa keremem. ⁷ Yehes ham menke míwaai tí kerek nípaá waai enum tik tik mewiyen. Maain, waai enum tik tik pike mewo mívapínem, te híram ap mari au. ⁸ Yehes ham menke míwaai tí yaaik nípaá mítik kewenek. Híram mewo iuwe mari yapirwe. Ham mari 30, ham mari 60, ham mari 100.” ⁹ Jisas katip hím mírak míkaru mar ik: “Neimín yi yertei hím mai werek werek yi han ekitetim werek werek.”

Kenmak Jisas katip tok piksa

(Mt 13:10-17; Lu 8:9-10)

---

* **4:1** Mk 3:7-9; Lu 5:1-3   * **4:2** Mt 13:34; Mk 4:33-34

¹⁰ Maain, mit yapirwe epei nen, Jisas hirak kepu weinim ketike mit hiswiyen wik narak (12) netike mit han disaipel kerek nemtau him mirak keriyen. Hir nepu nitiwekhi him me nipaa hirak ketpim. ¹¹ Te hirak ketpor kar ik: “God kewisi yi yertei menmen me hirak kinin naanmipre menmen karkeik. Nipaa God ap kewepyapirem, te mit hir nerteiyem au. Hi etpim hisawinem te yi mit keriyen yertei menmen me God. ¹² *Mit han toenuk au. Hi etpim hisawinem hetpor te ‘hir enir menmen te hir ap nerteiyem, hir nemtewem te hir nerteiyem au. Hir nertei te hir neweikin han newet God em, God kakisak menmen enum hir narakem. Hir nepitari menmen te hirak kakisak menmen enum mir au.’

*Jisas kewepyapir him me tok piksa
(Mt 13:18-23; Lu 8:11-15)*

¹³ “In ek yi yepitari menmen im hi etpiyem hisawinem, te maain yi eiyirtei menmen ham hi etpiyem hisawinem mamirkeik? Taauye! Hi are ewepyapir im em, te maain yi eiyirtei him me God werek werek. ¹⁴⁻¹⁵ Yehes miwaai yayiwe hiram mar ke mit hir nemtau him me God, te Seten kan keweiknor han kir hir han kaa him mirak. ¹⁶ Yehes menke miwaai ti kike kentar nan hiram mar ke mit nemtau him me God hir han yaaik. ¹⁷ *Yehes nekenik kike mewe mepu, maain wepni kamip hiram meweiwei maa hiram mire mit. Mar im hir nepu han yaaik, te maain mit hir han neneri newepnaki, hir han

---

* **4:12** Ais 6:9-10; Jo 12:40; Ap 2:26-27   * **4:17** Mt 26:31

enuk naninaaiwir him me God mamit. ¹⁸ Yehes miwaai ti nipa waai tiktik mewi miwapin yehes hiram mar ke mit hir nemtau him me God. ¹⁹ *Te hir han kitet menmen yapirwe. Hir han yaaik nanit pewek yapirwe, hir hemkre menepam neriuwe menmen heriyai heriyai ere han kir kenke kenterim. Him me God mepu mekre han kir au, hir han kaa rem meit. ²⁰ Yehes miwaai ti yaaim mari yapirwe, hiram mar ke mit nemtau him me God hir nisesim niriak menmen yaaim. Mit han kike, mit han iuwe, mit han wisenum.”

*Him me si mit nisawinek kekre sar
(Lu 8:16-18)*

²¹ *Jisas hirak pike ketpor kar ik: “Yi yayit si te yi eisawinek ekikre sar o eknik yeno a? Taauye! Yi eiwisik ekintar yeno eku niu ekir. ²² *Menmen yapirwe misawin meit, maain hiram pike mamu yaain mit nanirteiyem. Menmen ham yapirwe mit hir nehanem, maain hiram mamu yaain mit nanirteiyem. ²³ Keiyin kakirtei, hirak kakimtwem.”

²⁴ *Hirak wen ketpor kar ik: “Menmen yi eiyimtwem yi han ekitetim werek werek. Mar ke yi han kitet mit netike menmen hir niriakem, maain mar im God han kakiteti yi mit kakrekuiyem, te hirak kakriyaam wisenum. ²⁵ *Mitik hak ketenen menmen, te God kakwetiwewek menmen ham mantikerem hiram yapirwe. Mitik hak au ketenen menmen kike,

* **4:19** Mt 19:23-24   * **4:21** Mt 5:15   * **4:22** Mt 10:26; Lu 12:2

* **4:24** Mt 7:2   * **4:25** Mt 13:12

menmen mirak kike God kakriyaam mamno mamkeipniwek mamawaank mamit.”

Tok piksa me yehes mewo

²⁶ Jisas wen katip: “Menmen God kiriakem kakri han ke mit te hir nanisesik, hiram mar ke mitik kamir yehes mau ni. ²⁷ *Witaan o wanewik hirak kiwaai o kiriak menmen, yehes mewo. Hirak kirem mewo, te hirak kepitari karkeik te hiram mewo. ²⁸ Ti hirekes kenip yehes mewo men mine tiwei, maain heneik mewim hiram mamri mamine nikim miram. Mitik au, ti erekek kenip menmen mewo. ²⁹ *Maain yehes me nenhep maa, mitik kaknen kakwenem.”

Tok piksa me nu mastet

(Mt 13:31-32; Lu 13:18-19)

³⁰ Jisas wen ketpor kar ik: “Hi etpi menmen God kiriakem kakri han ke mit kakriuwerem hiram mire mekam? Hi etpi him im. ³¹ Yehes me nu mastet men ti mewo hiram kike kike. (Hiram mar ke God kinin naanmipre mit, te maain hir yapirwe nanirtei menmen mirak.) ³² Maain, hirak mastet nikik kakwo kakre iuwe, hirak kinin menmen mit namir mau ni eim, hirak ken niu kakwirir heneik mewik, te hore mamnen mamwik mamwis yaank mentar heneik mirak.”

Jisas katip mit him tok piksa keremem

(Mt 13:34-35)

³³ Jisas katip mit yapirwe tok piksa mar im ere hirak keremir yinam au meit mentar hir ap nerteiyem wen au. ³⁴ Hirak katip tok piksa mar

---

* 4:27 Je 5:7   * 4:29 Joe 3:13; Rev 14:15

im katip mit yapirwe rem keriyen. Te hirak ketike mit narak nepu weinim, hirak kewepyapir menmen nipaa hirak ketpim kisawinem.

*Jisas katip te yuwerep katin kike kike keit
(Mt 8:23-27; Lu 8:22-25)*

³⁵ Maain hinkewi menep kakre witaan, Jisas katip mit narak kar ik: “Haiu emno emrekir wan emno pinak ein.” ³⁶ Hirak ketpor, te hir netikerek wen nau bot ninaaiwir mit yapirwe nerp tenhaan. Mit nau bot ham netikeri nen. ³⁷ Hir wen nepno ein, yuwerep kiniu kan keriuwet wan te tipar kehinhin kekre bot. ³⁸ Jisas kiwaai kinatin kekre bot sip kirak kewis paan kentar yeno tap mirak. Mit narak nan nekotitek netpiwek nar ik: “Haai, ti ap han kitetai au a? Haiu wan kiniu kakwep te haiu mami.” ³⁹ Te Jisas kekrit katip wan yuwerep kewenek kar ik: “Hihe enuk ewaai ehit!” Hirak katip epei au, yuwerep katin kike kike, wan hihe enuk kiwaai keit. ⁴⁰ Te Jisas katip mit narak kar ik: “Yi yenmak te yi yinaain a? Yi ap han kiteta wen au a?” ⁴¹ Hir nemtau him mirak, hir ninaain natipan main main nar ik: “Mitik ik hirak keimin? Hirak mitik kerekek? Hirak kertei kewen yuwerep wan hihe enuk kiwaai keit.”

5

*Jisas kepir herwe enuk kenpin kekeipin mitik
(Mt 8:28-34; Lu 8:26-29)*

¹ Hir nau bot nerekir wan nen pinak ein, hir niun ti ke wit ke mit ne Gerasa. ² *Jisas hirak kenke kinaaiwir bot kiun tenhaan ken pin

---

* 5:2 Mk 1:23

eik, m+tik hak kerek herwe enuk kersisek h+rak k+naaiw+ir herwe hei k+n+ik m+niu (o neiy+ip), h+rak kan Jisas. ³ M+tik ik hekrit hekrit kepu kekre herwe hei k+n+ik m+niu (o neiy+ip). M+it han h+ir ap nenke sen nesenkekik neriuwerem in ek au. ⁴ H+ir n+ipaa nesenkekik neriuwe sen mau his h+it m+irak, te h+irak au kari me his ketnim, h+irak kew+ir nan kenemt+in me h+it. M+it han h+ir nep+itari n+ir+ak menmen te h+irak k+re yaaik kau keit, taau. ⁵ Hekrit hekrit w+itaan wepni, h+irak kepu kepeit kep+ikre herwe hei k+n+ik m+niu (o neiy+ip), h+irak kenep+ip kenep h+irekes keriuwe nan kerekir y+ink k+irak.

⁶ H+irak k+ir Jisas keperp ein, h+irak kesiuk+in ken kewen nin+ip kiteh+ir kewen+ipiyek kerp menep, ⁷ *h+irak kenep+ip kat+ip kar ik: “Ti N+ikan ke M+tik Iuwe ti henmak te t!” ⁸ Herwe k+n+apen kentar Jisas n+ipaa ketp+iw+ek kar ik: “Ti herwe enuk enke enep+in ekeipn+iw+ek.” ⁹ Jisas kit+iw+ekhi kar ik: “Ti ekine h+irekes.” Herwe kat+ip, “Hi niuk mai m+it yap+irwe hentar haiu herwe yap+irwe mers+isek.” ¹⁰ H+irak kitehi Jisas h+im iuwe te h+irak ap kakriuweti nan+inaaiw+ir wit ik au ek+it!

¹¹ Sak yap+irwe meit m+niu (o neiy+ip) eik maam menmen.

¹² Herwe nit+iw+ekhi nar ik: “Ti eriuwetai haiu mamno mam+ikre sak.” ¹³ Jisas h+irak kewenhi te h+ir netpaan n+ir+ir nekeip+in m+itik ik, h+ir nen nekre sak. Sak yap+irwe mar 2,000 h+iram m+ir+ir mekiuwe m+niu (o neiy+ip) men mam+in wan t+ipar mekiuwe h+im yip+ir h+iram maa meit.

---

* 5:7 Mk 1:24

¹⁴ Mít kerek naanmipre sak hír nírír nen natíp mít ne wit iuwe, mít ne wit kike me menmen im epei man. Hír nemtau menmen im, hír nan nanír menmen mít hír epei netporem. ¹⁵ Hír nan nír Jisas ketike mítík nípaa herwe nersisek. Mítík ik hírak kau tí han yaaik, hírak epei keriuwet klos, te hír mít nínapen. ¹⁶ Mít naanmipre sak wen netpor menmen hír epei nirem me mítík enuk ketaritari ketike sak. ¹⁷ Hír nemtau menmen im, hír nitehi Jisas him iuwe hírak kaknaaiwír wit kír.

¹⁸ Hír nitíwekhi nar ek, te hírak ken kau bot. Hírak mítík nípaa herwe nersisek kitehi Jisas, te hírak ketikerek tatno. ¹⁹ Te Jisas ketpíwek kar ik: “Au, ti ehu in eno wit me mít nit eteiknor etpor menmen Mítík Iuwe hírak kerekjutem han tewenínit kekepit.” ²⁰ *Te hírak ken wit mar hiswiyen (10) niuk míram Dikapolis, hírak katíp kewepyapír menmen Jisas kerekýíwekem. Mít en nemtewem hír nepírpir han yaaik han kitetim.

Jisas kíkkaap mítík iuwe níki pírak wetike míte híre wínen hemkre
(Mt 9:18-26; Lu 8:40-56)

²¹ Jisas píke ken kau bot ketike mít nírak, hír nerekir wan nen pínak ein. Jisas kenke kínaaiwír bot píke ken kiun tenhaan eik, mít yapírwe nerp nererik neweikníwek kerp en. ²² Hír nerp nererik neweikníwek kerp en, mítík hak kerek naanmipre wínak kerek mít nererik nekine him me Moses neitai, niuk mírak Jairas, hírak kan

---

* 5:20 Mt 4:25; Mk 7:31

kenke kitehír kíwaai hít me Jisas, ²³ *hírak katíp hím iuwe kar ik: “Níki pai nepei menep wawi waunatin wauno. Ti enen etikewa euno ti ewis his menteriye te híre aure yaaip híre píke wawíkrit wawu.” ²⁴ Hírak ketpíwek, te Jisas ketikerek ten ein.

Hírak tetike mít disaipel nírak nen en, mít yapírwe nisesi nen nerp neweikín Jisas. ²⁵ Míte piutíp wises Jisas wetikeri, híre wínáp hekrit hekrit winen hemkre me tito mar hiswiyen wik (12). ²⁶ Híre nípaa wen wír mít dokta yapírwe, híre wewír pewek wewetorem weiyím watín hírehes ere híram epei au mesi. Te hír nertei nekepye au. Híre wen wínáp winen hemkre. ²⁷ *Híre wemtau mít natíp menmen Jisas hírak kírákem, te híre wisesik. ²⁸ Híre han kitet war ik: “Hi awis his mentar laplap mírak kerekek, te hi píke are yaaip.” ²⁹ Híre wesiuwe his wewisím mentar laplap mírak, hemkre kire katín keit, híre wíre yaaip. Te híre wertei híre winen hemkre epei au keit. ³⁰ *Jisas hírak kertei menmen mírak yaaím iuwe mínaiwírek men míkaap neimín, te hírak keweikín kíwaainaan kitehi mít kar ik: “Keimín ketenínó laplap mai?” ³¹ Mít nírak disaipel netpíwek: “Ko! Mít yapírwe neweikínít. Kenmak te ti hitorhi me laplap mit a?” ³² Au, Jisas wen kíwaainaan kakír keimín keteníníwek laplap. ³³ Míte ip wertei híre epei wíre yaaip, te híre wépírpír wan wenke witehír wíwaai hít me Jisas wewepyapír menmen híre wíríakem. ³⁴ *Te

---

* **5:23** Mt 8:3; Mk 7:32   * **5:27** Mk 6:56; Mt 14:36   * **5:30** Lu 6:19
 * **5:34** Mk 10:52; Lu 7:50, 17:19

Jisas ketp+iwe kar ik, “M+te, ti han kiteta hi ekepit, te ti ere yaaip. N+ipaa ti h+inap te in ek ti epei ere yaaip.”

³⁵ H+irak wen ketp+iwe, m+it+ik Jairas m+it n+irak nan netp+iwek nar ik: “N+iki pit epei waa, henmak te ti eriyaam ektan Jisas? Ti ewis+ik kakno?”

³⁶ Te Jisas kemtewem h+irak kat+p m+it+ik Jairas kar ik: “Ti ap enaain au. Ti han ekiteta kerekek.”

³⁷ H+irak kewis Pita, Jems ketike n+ik+ik k+irak Jon tetike m+it+ik ik keretet, h+irak+it ten ein. H+irak kewen m+it han au, h+ir nerp in. ³⁸ H+irak+it ten t+ipiun w+inak ke m+it+ik ek, h+irak Jisas k+ir m+it h+ir n+ik+it+ep nesikeyaanmi. ³⁹ *H+irak ken w+inak ke n+m+n ein, h+irak ketpor kar ik: “Yenmak te yi y+ik+it+ep? Hire ap waa au, hire w+iwaai kerep+ep.”

⁴⁰ H+ir nemtewek kat+p kar ik te h+ir nenwes+isek enum enum nen. Te h+irak keriuweti nen wit eik. H+irak ketike miye haai n+ire nen netike Pita, Jems, Jon neit haau me n+iki w+iwaai weitai en. ⁴¹ *H+irak ketenen+iwe his kiut+p ketp+iwe h+m me m+it ne Isrel kar ik: “Talita kumi.” Haiu meweik+n h+m haiu mat+p mar ik: “N+iki kike hi hetput ti ekrit.”

⁴² Hire wekrit wasenum witet ein ein. (N+ipaa ein hire wepu tito mar hiswiyen wik (12).) H+ir m+it n+rep hire witet ein ein h+ir nenemy+iwe naan nat+p: “Ko!” ⁴³ *Jisas ketpor h+m iuwe te h+ir ap nanwepyap+irek au emit. Epei au, h+irak ketpor h+ir nanwet+iwe menmen te hire waw+m.

6

---

* 5:39 Jo 11:11   * 5:41 Lu 7:14   * 5:43 Mk 1:44, 7:36

*Mit ne wit Nasaret neweik'in sip newet Jisas
(Mt 13:53-58; Lu 4:16-30)*

¹ Jisas kinaaiwir wit ik ek ken kiun wit kirak eik. Mit narak hir nisesik. ² *Hirak ken kiun witeik, maain wi sabat ham, hirak ken kekre winak kerek mit nekine him me Moses neitai en, hirak katip mit miyapir him me God. Hir nemtewek, hir nehinhin natip nar ik: “Keimin ketpawek him im te hirak ketpaiyem? Karkeik te hirak kertei menmen im? Hirak kiriak menmen yaaim nipaa haiu ap mirem au. ³ *Mitik ik ek hirak kime winak kerekek. Hirak nikan ke Maria. Hirak heiyuwe ke Jems, Josep, Judas tetike Saimon. Yenterer narak nau in netikewai. Hirak Mitik Iuwe au. Hirak mitik weinik kepir ke haiu mit keriyen.” Te hir han toenuk neriuwerek nineinik. ⁴ *Jisas ketpor kar ik: “Mitik hak katip mit menmen God keteiknawekem, niuk mirak iuwe men heriyai heriyai merer wit wit. Te niuk mirak ap iuwe keit wit kirak, o weiwik miutip mirak o miye haai kikrek o yenterer narak au.” ⁵ *Hirak ap kiriak menmen yaaim yapirwe nipaa mit ap nrem au, te hirak kewis his mentar mit nnap kekekpi hir nire yaain manpenuk neit. ⁶ Hirak kenke kekleri kentar mit in ap han kitetik.

*Jisas keriuwet mit aposel narak nar hiswiyen
wik (12)*

(Mt 10:5-15; Lu 9:1-6)

⁷ *Hirak kari mit hiswiyen wik narak (12) nau hirak ketpor menmen. Hirak ketpor menmen, hirak kenkeri keriuweti nire wik wik nen nerer

* 6:2 Jo 7:15   * 6:3 Jo 6:42   * 6:4 Jo 4:44   * 6:5 Lu 4:40

* 6:7 Lu 10:1

wit wit. H̄irak kewisi h̄ir nekreh̄ir k̄irak nep̄ir herwe enun nan̄ino nankeip̄in m̄it. ⁸ *H̄irak ketpor h̄im iuwe te h̄ir ap nan̄it menmen yap̄irwe neiȳim nan̄ino au em̄it! Pewek o wapnake o menmen au. Paap kerekek te h̄ir neke t̄i neriuwerek. ⁹ H̄ir neriuwet su, te saket wik au em̄it, miut̄ip keremem. H̄irak ketpor kar ik: ¹⁰ “Me w̄i yi yaino yayu yaȳikre w̄inak hak, yi ap yaȳim menmen eirer w̄inak ham au em̄it. W̄inak kiut̄ip kerekek ere yi yainaiw̄ir wit yaino wit hak. ¹¹ *M̄it ne wit hak ap neriyi m̄it naanmampri yaȳit w̄inak k̄ir nan̄imtau h̄im mi au, yi einaaiw̄ir m̄it in einepep toni waniu (o win) mau h̄it mit, te yi yeteiknor h̄ir n̄ir̄iak enum.” ¹² H̄irak ketpor epei au, h̄ir m̄it n̄irak nen nat̄ip m̄it miyap̄ir han h̄im me God me h̄irak kat̄ip m̄it h̄ir nanweik̄in sip nanwet menmen enum. ¹³ *H̄ir nep̄ir herwe enun yap̄irwe nekeip̄in m̄it, h̄ir newen wel mentar m̄it n̄inap, te h̄ir n̄ire yaain.

*M̄it nenep Jon kerek k̄ir̄k̄ir m̄it, h̄irak kaa
(Mt 14:1-12; Lu 3:19-20, 9:7-9)*

¹⁴ *M̄it̄ik iuwe King Herot kin̄in naanm̄ipre m̄it ne Isrel, h̄irak kertei menmen Jisas k̄ir̄iakem kentar Jisas niuk m̄irak iuwe te m̄it h̄ir nertei menmen h̄irak k̄ir̄iakem h̄ir netpim nerer wit wit. Te Herot kemtewek. M̄it han nat̄ip nar ik: “Jon kerek k̄ir̄k̄ir m̄it neriuwe t̄ipar h̄irak nep̄i kaa, te h̄irak p̄ike kekrit kepu. Mar im te h̄irak k̄ir̄iak menmen yaaim n̄ipaa haiu m̄it ap m̄irem au.” ¹⁵ Te m̄it han nat̄ip nar ik: “H̄irak

* **6:8** Lu 10:4-11

* **6:11** Ap 13:51

* **6:13** Je 5:14

* **6:14**

Mt 16:14; Mk 8:28

Jisas ik h̄irak Ilaisa kerekek.” M̄it han nat̄ip: “Au, h̄irak k̄ire m̄it profet n̄ipaa nat̄ip h̄im me God newepyap̄rem nat̄ip m̄it em.” ¹⁶ Herot kemtewem, h̄irak han kitet kar ik: “H̄irak Jon n̄ipaa hi eriuwet m̄it̄ik hak ken kerekir teruk k̄irak paan kewen keket, h̄irak p̄ike kekrit kau keit.”

¹⁷⁻¹⁸ **N̄ipaa Jon h̄irak epei kat̄ip Herot kar ik: “Ti hewaank Herodias m̄ite pe n̄ikik kit ti het̄iwe. Menmen im h̄iram ap yaa im au, h̄iram enum!” Herot han enuk keriuwet m̄it n̄irak h̄ir netenen Jon nesenkekik newis̄ik kekre w̄inak enuk kentar m̄ite pe Herot n̄ikik k̄irak niuk m̄irak Filip, h̄irak herot ket̄iwe. ¹⁹ Herodias h̄ire han enuk ware waunep Jon, te h̄ire taau. ²⁰ Herot k̄inaain Jon. H̄irak kertei Jon m̄it̄ik yaa ik kises h̄im me God. Te Herot naanm̄iprewek. W̄i kerek herot kemtau h̄im m̄irak h̄irak k̄inaain. Te h̄irak wen p̄ike hanhan kak̄imtau h̄im m̄irak kakteipim kerekek.

²¹ Maain w̄i ham Herodias hanhan wemir̄ir Herot m̄it̄ik k̄ire h̄irak kaknep Jon. W̄i im Herot han kitet w̄i n̄ipaa miye p̄irak winaak, te h̄irak kemani menmen kakwet m̄it n̄irak ne gavman netike m̄it kerek naanm̄ipre m̄it ne ami netike m̄it niuk m̄ir iuwe neit provins Galili h̄irak kakwet̄ir menmen h̄ir nan̄im. ²² H̄ir naam epei au, Herodias n̄iki p̄ire wan w̄ir̄ire winor henye. H̄ir m̄it han yaa ik iuwe neriuwerep, te Herot ketp̄iwe kar ik: “Ti itauhi me menmen ti hanhanem, te hi tewen ewetitem. ²³ *Menmen mekam ti itauhiyem hi ewetitem. Ti itauhi me menmen

---

* 6:17-18 Lev 18:16   * 6:17-18 Lev 18:16   * 6:23 Est 5:3, 6, 7:2

hi naanmiprewem te hi enke pinam ewetitem hi wen hetenen pinam.”

²⁴ Hirak katip epei au, hire wen witeik witehi miye pire war ik: “Hi ehitiwekhi mekame?” Hire miye wetpawe war ik: “Ti ehitiwekhi me mitik kakno kaknep mitik Jon Baptais kerek kikir mit neriuwe tipar hirak kakweto paan kirak.” ²⁵ Hire pike wan waswas wetpawek him iuwe war ik: “In ek ti eweto paan ke Jon ekikre tikenup.” ²⁶ Herot kemtau him im, hirak han enuk. Te nipaa hirak ketpawe him iuwe, mit yapirwe nemtewek. Te hirak kinapen kaknep Jon, te hirak yink enuk katip mite auye. ²⁷ Te hirak kesiuwe mitik ken kerekir Jon teruk kirak kekere winak enuk. ²⁸ Hirak kewis paan kirak kekere tikenup hirak pike keiyik kan kewet mite rek. Hire wen witeik wewet miye pire paan ke Jon.

²⁹ Maain mit ne Jon nertei hirak epei kaa, hir nen winak enuk neit yink kirak neiyik nan newisik kekere hei.

*Jisas kewet mit nar 5,000 menmen hir naam
(Mt 14:13-21; Lu 9:10-17; Jo 6:1-13)*

³⁰ *Mit aposel ne Jisas pike nan netpawek menmen hir nriakem natip mit miyapir em. ³¹ *Hirak ketpor kar ik: “Yi eitikewa haiu mamno wit weinik mamu mamit ein.” Hirak katip kar ik kentar mit yapirwe nan netpor wanewik ere witaan, te hir ap nau naam menmen taau. ³² Hir hiras nau bot nepno wit weinik.

³³ Te mit yapirwe ne wit yapirwe niri hir nen, hir nerteiri hir neimin, te hir mit miyapir

---

* **6:30** Lu 10:17   * **6:31** Mk 3:20

nesiuknen ninin nen wit weinik eik ek nemeriyor hir naninen. ³⁴ *Jisas kenke kinaaiwir bot ken kiun tenhaan kerp ti eik, hirak kir mit yapirwe nererik in, hirak hanhani kentar hir nire sipsip mit naanmiprewem au, hiram mamno heriyai heriyai menmen mamimip mamawaankem. Hirak katip keteiknor menmen me God yapirwe.

³⁵ *Maain menep kakre witaan hirak wen ketpor him, mit disaipel narak nan netpiwek nar ik: “Wit weinik ik ek, nepei au kakre witaan. ³⁶ Ti eriuweti enino enrer wit wit enit menmen enim.”

³⁷ Hirak Jisas ketpor, “Yi hiras eiwetir menmen hir nanim.” Te hir pike netpiwek, “Haiu emno emwir pewek mar 200 kina mamit menmen a? Taauye! Haiu ap meit pewek mei yapirwe au!”

³⁸ Jisas kitorhi kar ik: “Menmen marmenum mepeit in? Yi eino eiwenhisem.” Hir epei nen newenhisem, hir pike nan netpiwek nar ik: “Bret hispinak (5) metike saauk wik me wan mepeit in keremem.”

³⁹ Hirak epei kertei, hirak katip mit disaipel narak: “Yi eitip mit hir eninke hasini enu yenkis eim.” ⁴⁰ Hirak ketpor kar ek, te hir nenkeri hasini hasini nau nitet yenkis, mit han nar 100, mit han nar 50. ⁴¹ Te hirak ketenen bret metike saauk mau his mirak, hirak kikiamnaan men nepni eim kitehi God katip hirak yaaik. Epei au, hirak kewep bret kewet mit disaipel narak em. Te hir netiwem neiyim nen newet mit miyapir em. Epei au, hirak pike keit saauk kewetirem hir neiyim nen newet mit miyapir em hir naam.

⁴²⁻⁴³ Mit miyapir yapirw naam ere tu iuwe, ham

* 6:34 Mt 9:36 * 6:35 Mk 8:1-9

au mepeit. Te mīt disaipel neit menmen yinam mīwaai em kerek mīt hīr naam au, hīr nemi mekre wapnake mar hiswiyen wik (12) ere mau hīm. ⁴⁴ Hīr mīt yapīrwe nar 5,000 mīt keriyen hīr nererik naam menmen.

Jisas ken kitet tīpar keke niu
(Mt 14:22-23; Jo 6:15-21)

⁴⁵ In ek Jisas katīp mīt disaipel nīrak hīm manp te hīr eninīn enu bot enīno enrekir wan eniun pīnak ein enmeriyīwek enīt wit Betsaida. Hīrak kakriuwet mīt hīr nanīno heriyai heriyai nanrer wit mīr eim. ⁴⁶ *Hīrak Jisas keriuweti hīr nen, te hīrak ken mīniu (o neiyīp) kitehi God, hīrakīt tewepnak. ⁴⁷ Maain wītaan man, bot ke mīt wen kerekir wan ke nīmīn, hīrak Jisas kerp tī kepu weinīk. Hīrak kīr mīt nīrak hīr neiyīk newen tīpar iuwe neriuwet bot ken, te nīme mīniu meriuwet bot ap ken kiun pīnak ein au. ⁴⁸ Menep wanewik, Jisas hīrak kitet wan keke niu ken. Hīrak kakno kaksipaāt mīt nau bot, ⁴⁹ *te hīr nīrek kitet wan keke niu ken, hīr han kitet hīrak herwe. ⁵⁰ Te hīr nīnaain nenepīp. Hīr nenepīp te hīrak ketpor kar ik: “Yi han tokik eiyu. Hī Jisas kerekek hi han. Te yi ap eineina au.” ⁵¹ *Hīrak ketpor epei au, hīrak kehīn kīniu ketikeri nau bot. Te nīme matīn meit. Hīr nīrek, te hīr nepīrpīr iuwe. ⁵² *Hīr ap han kitet menmen me bret kerek hīrak kīrīakem kewet mīt em hīram meteiknor hīrak Mītīk Iuwe. Au, han kīr wen toenuk. Mar im te hīr nepīrpīr.

---

* **6:46** Mk 1:35; Lu 5:16, 6:12, 9:28   * **6:49** Lu 24:37   * **6:51**
Mk 4:39   * **6:52** Mk 8:17

*Jisas kikaap mit miyapir hir ninap neit Gene-
saret*

(Mt 14:34-36)

⁵³⁻⁵⁴ Hir nerekir wan ere hir niun tenhaan ken pin eik. Hir ninaaiwir bot nerp tenhaan mit yapirwe hir nir ninaan me Jisas hir nerteiyek hirak keimin. Te hir nen heriyai heriyai ⁵⁵ nerer wit wit hir nenerir mit ninap neri nen newisi niwaai nentar yeno, hir ninani neri nen wit kerek hir nemtau Jisas kewiyen. ⁵⁶ Jisas ken kerer wit kike o wit iuwe, hir mit newis mit ninap hir nau yaain menep yayiwe, hir nitiwekhi te hir newir his netenen klos mirak. Mit kerek newir his netenen klos mirak, hir pike nire yaaik.

7

*Jisas kene mit kerek hir nises him me maamrer,
ap nises him me God au*

(Mt 15:1-9)

¹ Mit han ne Farisi kerek ninin nises him me Moses, hir netike mit han kerek ninin nertei him me Moses natip mit miyapir em, hir ninaaiwir wit Jerusalem nen nererik neit wit eik nanir Jisas. ² *Hir nir mit disaipel han kerek nises him me Jisas hir nipaam menmen te hir ninin nekemyet his mir au. ³ (Mit miyapir ne Isrel hir niutip niutip nises him me maamrer te mit ne Farisi hir nisesim iuwe. Hir nekemyet his au, te hir nanim menmen au. ⁴ *Hir nanino wit nanit menmen mit nesiwerem meit maket, hir nantiwem pike naninen wit eik hir ninin nanmir au, te hir nanim menmen au. Hir nises him meiyam me

* 7:2 Lu 11:38   * 7:4 Mt 23:25

maamrer mar im. Hır nekemyet wa hesnu, mın me toni, wenkepye, sar metike mın me ain. Au, hır ap te nanım menmen taau!)

⁵ Hır mıt ne Farisi netike mıt kerek ninın nertei hım me Moses natıp mıt miyapır em, hır nitehi Jisas nar ik: “Nenmak mıt hır nises hım mit, te hır ap nises hım me maamrer? Hır naam menmen neriuwe his enum hapık mewim.” ⁶ *Jisas ketpor kar ik: “Nıpaa Aisaia hırak katıp hım me yi mıt kerek yewenın hım. Hırak kewis hım mau tıwei mar im:

‘Mıt in newenanıpı neriuwe hım mır, te han kır kisısa au.

⁷ Hır nitehır newen ninıp nine henye newenıpı niuk mai weinım. Hır natıp mıt miyapır hım mır hıram mar ke hım me God.’ ⁸ “Yi yeweikın sip yewet hım me God, te yi yises hım weinım mıt keriyen hır netpiyem.”

⁹ Hırak wen ketpor, “Yi yertei werek werek eiweikın sip eiwet hım me God te yi eiyises hım mi. ¹⁰ *Nıpaa Moses kewis hım mau tıwei katıp kar ik: ‘Yi naanmampre miye haai ni eiwenıpı niuk mır eikepi, maain yi naanmampri. Neimın hır nene miye haai nır nanre newırpaan newepik, hır mıt han nanınıp nani nanıt.’ ¹¹ Te yi mıt yatıp mıtık hak kaktıp miye haai nırak menmen hırak maain kakwetırem kakıkepi, te hırak kehimıtanem kakwet God em, ¹² te maain yi yeriuwesısek hırak ap kakwet miye haai em kakıkepi kakriuwereu au. ¹³ Mar im yi yewenın

---

* **7:6** Ais 29:13   * **7:10** Eks 20:12, 21:17; Diu 5:16

hım me God yeriuwe menmen maamrer net-piyem yi yisesim yatıp mıt em. Yi mıt yırıak menmen yapırwe enum mar im.”

Menmen mıt nırıakem menıp God hırak katıp hır enun

(Mt 15:10-20)

¹⁴ Jisas pıke kenıne mıt miyapır yapırwe hırak ketpor kar ik: “Yi mıt miyapır yapırwe, yi nıkıp emnep eiyımtau hım mai, yi han ekitetim!

¹⁵ *Menmen mıt nanım mamno tu kır hıram ap menıp God kaktıp mıt hır enun au. Menmen mekre han ke mıt hıram meweikın han kır hıram menıp God hırak kaktıp mıt hır enun. ¹⁶ Neimın hır enırtei hır nanımtewem.”

¹⁷ Maain hırak epei kınaaiwır mıt hırak ken wınak ken nımın ein, mıt nırak nises hım mırak hır nitıwekhi me hım nıpaa hırak ketpım.

¹⁸ Hırak kenemyor naan ketpor kar ik: “Yi wen yepıtariyem yar ke mıt ein a? Yi yepıtari menmen hıram mamno hım ke mıt hıram menıp God hırak kaktıp mıt hır enun taauye! ¹⁹ Menmen hıram mamno mamıke tu kerekek maain mıt hır nanıno nanınerem mamno mune ne heim.” (Me hım im Jisas katıp hırak keteiknai menmen yapırwe me tı hıram yaaim te haiu mamım.)

²⁰ Hırak wen katıp, “Menmen enum mekre han ke mıt hıram menıp God kaktıp hır enun.

²¹ *Menmen mekre han ke mıt meit nımın hıram menipi hır han kitet enum, hır nisesan nırıran, hır nekintıp menmen o hır nenep mıt nani.

²² Hır nari miyapır ne mıt han his newenem nıwaai netikeri, hır hemkre menepam enum

* 7:15 Ap 10:14-15 * 7:21 Ga 5:19-21

nanit menmen, h̄ir n̄ir̄iak menmen enum meit wit wit heriyai heriyai, h̄ir newen̄in h̄im, h̄ir nenke perke enum o paan tokik nekitet naan, h̄ir han enuk neriuwe m̄it h̄ir nin̄ni neit menmen yap̄irwe, h̄ir netpi nisesi, h̄ir han kitet h̄ir iuwe nin̄n m̄it han. Menmen im metike menmen ham enum. ²³ Menmen im yap̄irwe meit n̄im̄in mekre han man h̄iram menip God h̄irak kakt̄ip m̄it h̄ir enun.”

*M̄ite pe Finisia witehi Jisas h̄irak kakepiye
(Mt 15:21-28)*

²⁴ Maain Jisas h̄irak kekrit k̄inaaiw̄ir wit ik, h̄irak kepno ken h̄in me wit Taia. H̄irak ken kiun ein, h̄irak ken kepu w̄inak hak k̄inapen h̄ir m̄it en nertei h̄irak kepu w̄inak eik, te h̄ir nemtewek.

²⁵ In ek, m̄ite hap n̄iki p̄ire herwe enuk kers̄isep, h̄ire wemtau m̄it nat̄ipan me Jisas. Te h̄ire wen wenke w̄iwaai t̄i menep h̄it me Jisas. ²⁶ M̄ite ip h̄ire pe Isrel au. H̄ire miye p̄ire wina (o winiye) weit provins Sairo Finisia. H̄ire witehi Jisas h̄irak kak̄ip̄ir herwe kaknop̄in kak̄ikeip̄in n̄iki p̄ire.

²⁷ Te Jisas kat̄ip h̄irak kakin̄in kak̄ikaap m̄it ne Isrel, te h̄irak ketp̄iwe tok piksa kar ik: “N̄ikerek h̄ir enin̄in en̄im menmen. H̄iram enum te haiu m̄it mamkin menmen me n̄ikerek mamw̄irem mamno mamwet nepere rem.”

²⁸ Te h̄ire wetp̄iwek, “Ti at̄ip werek M̄itik Iuwe, te nepere mekor̄ir menmen me n̄ikerek m̄inat̄in m̄iwaai t̄i.”

²⁹ H̄irak ketp̄iwe, “Ti at̄ip werek ik, te ti p̄ike eno witeik. H̄irak herwe epei kenke kenp̄in k̄inaaiw̄ir n̄iki pit.” ³⁰ H̄ire p̄ike wen witeik, h̄ire

wir niki pire wiwaai yeno, hire wertei herwe epei kenke kenpin kekeipniwe.

Jisas kikaap mitik enuk ap katip au, nikip toto

³¹ *Maain Jisas kinaaiwir wit ke Taia keit ein, hirak ken kewep nimin ke wit Saidon hirak ken menep hin me wit hiswiyen (10) hirak ken ere kiun wan ke provins Galili. ³² *Mit han neit mitik hak neiyik nen neteikin Jisas ek. Mitik ik hirak nikip toenum katip werek au. Teruk enuk kemerhin (o kemarik). Hir natip Jisas him iuwe, te hirak kakwis his maminterik kakikepik. ³³ *Hirak Jisas ketiwekhis keriyaak keiyik ken ketikerek tekiyakit tinaaiwir mit yapirwe nererik neit ein. Te hirak kewis histuwak mirak mekre nikip mirak, hirak kenikin timank men nin kirak. ³⁴ *Te hirak kikiam naan men niu kekin han ketpwek kar ik: “Efata.” Haiu meweikin him haiu matip, “Ti nikip mit emnep emtau menmen.”

³⁵ Hirak nikip mirak menep, teruk kerek kemerhin (o kemarik) epei au, hirak katip werek werek. ³⁶ *Hirak Jisas ketpor him iuwe te hir enwepyapir menmen im emit! Hirak kehimitenorem katip hir ap enitpim au emit! Te hir newepyapirem iuwe nerer wit wit heriyai heryiyai. ³⁷ *Mit in han kekrit wisenum hir natip nar ik: “Hirak epei kiriak menmen yapirwe yaaim. Hirak wen kiriak mitik ik nipaa nikip to enum, hirak nikip menep kemmau him.”

* **7:31** Mt 15:29-31   * **7:32** Mk 5:23; Lu 4:40, 13:13   * **7:33**
 Mk 8:33   * **7:34** Mk 6:41; Jo 11:41   * **7:36** Mk 1:43-45   * **7:37**
 Ais 35:5

8

*Jisas kewet mīt nar 4,000 menmen hīr naam
(Mt 15:32-39)*

¹ In ek mīt yapīrwe nererik nan, hīr ap neit menmen mei te nanīm au. Te Jisas hīrak kenīne mīt disaipel nīrak ketpor kar ik: ² **“Hi hanhan heriuwe mīt in. Hīr nau netikewa me wī wikak, te in ek menmen hīram epei au mesi hīr nīnpī maan. ³ Hi eriuweti nanīt nīnpī nanīno nīr ein te hīr nīnpī mamīn nanīnkewīn nanwaai yayiwe. Mīt han hīr neke yanīmīn nan.”* ⁴ Mīt nīrak netpīwek nar ik: *“Haiu mamwetīr menmen hīr nanīm mamīrkeik? Wit ik ek hīrak weinīk.”* ⁵ Jisas hīrak kitorhi kar ik: *“Menmen marmenum mepeit?”* Hīr natīp, *“Menmen hispīnak wik(7).”*

⁶ Hīrak katīp hīm iuwe te mīt miyapīr yapīrwe hīr nanu tī. Te hīrak ketenen bret hispīnak wik (7), hīrak kitehi God em katīp hīrak yaaik. Te hīrak kewenīn bret kewet mīt disaipel nīrak em hīr nenkerem newet mīt yapīrwe rem. ⁷ Hīr mīt disaipel nīrak wen netenen saauk ham kike. Te Jisas kitehi God em, hīrak kewet mīt nīrak em ketpor hīr enwet mīt han em. Hīr newetīrem. ⁸ Hīr mīt yapīrwe naam menmen ere tu iuwe. Mīt disaipel nīrak nen neit menmen yinam wen mepeit, hīr neiyīm nen nemi mekre wapnake hispīnak wik (7) mau hīm. ⁹ Mīt miyapīr nar 4,000 hīr epei naam menmen im. Hīr epei naam, hīrak keriuweti nen. ¹⁰ Hīrak keriuweti nen, hīrak ketike mīt disaipel nīrak hīr nehīn nīniū

---

* 8:2 Mk 6:34-44

nau bot, h̄irak kerekir wan ken kiun h̄in me distrik Dalmanuta.

M̄it Farisi nitehi Jisas h̄irak kakriak menmen h̄ir nan̄rem

(Mt 16:1-4; Lu 12:54-56)

¹¹ *In ek m̄it han ne Farisi kerek h̄ir nin̄n nises h̄im me Moses h̄ir nan netike Jisas newepnak. H̄ir nenerek nit̄iwekhi h̄irak kakriak menmen kakteiknor h̄irak God keriuwetek kan t̄i ik. H̄ir hanhan nanri han k̄irak. ¹² *Jisas kekin han ketpor kar ik: “Yenmak yi m̄it yitauhi te hi ariak menmen hi eteikni God keriuweta hi han a? Hi hetpi werek. Hi ap te eteikni yi m̄it ne t̄i menmen mar im taau.” ¹³ H̄irak kat̄ip epei au, h̄irak k̄inaiw̄iri keh̄in k̄iniu kau bot ketike m̄it n̄irak, h̄irak kerekir wan kakno p̄inak ein.

Tok piksa me h̄im me m̄it ne Farisi netike h̄im me m̄it̄ik iuwe King Herot

(Mt 16:5-12)

¹⁴ H̄ir m̄it disaipel n̄irak neit bret au, h̄ir han kaa rem. Kiut̄ip k̄iwaai kekre bot kepeit kerek. ¹⁵ *Bot h̄irak wen kerekir wan, h̄irak Jisas kat̄ip h̄im iuwe ke h̄im enum m̄it newepyap̄irem nat̄ip h̄iram yaaim metike menmen m̄it ne m̄it̄ik iuwe King Herot n̄iriakem. H̄irak ketpor, “Naanempre h̄iras. Yi einop̄in eikeip̄in yis me m̄it ne Farisi metike yis me m̄it ne Herot.” ¹⁶ Te h̄ir nat̄ipan nar ik: “Haiu han kaa bret te h̄irak kenai ketp̄aiyem.” ¹⁷ *Jisas kemtau h̄ir nat̄ipan, te h̄irak ketpor kar ik: “Yenmak te yi yat̄ip yi han kaa bret a? Yi ap

---

* **8:11** Mt 12:38   * **8:12** Lu 11:29   * **8:15** Lu 12:1   * **8:17**
Mk 6:52

han kitet menmen werek werek wen au a? Han ki au to enuk a?

¹⁸ **“Yi nanamir kewi te yi yir menmen au. Yi nikip mewi, te yi yemtau menmen au. Yi han kaa menmen im a? ¹⁹ *Nipaa ein hi eweprep bret mar hispinak (5) me mit nar 5,000, yi yeit yinam mekre wapnake mau him marmenum a?”* Hir netpiwek, *“Haiu memi mar hiswiyen wik (12).” ²⁰ *Hirak ketpor kar ik: “Me bret hispinak wik (7) me mit nar 4,000 yi yeit yinam yemi mekre wapnake mau him marmenum a?”* Hir netpiwek, *“Haiu meit hispinak wik (7).” ²¹ Hirak ketpor, “Yi wen yepitari a? Hi ap heni me bret au. Hi hetpi yi einopin ap eiyises him enum mit ne Farisi natip mit hir enisesim.”*

Jisas kikaap mitik ke Betsaida hirak nanamir toto

²² Maain hir nen niun wit Betsaida. Hir mit han nari mitik nanamir toto hir neiyik nan nir Jisas, hir nitwekhi him iuwe te hirak kakwis his maminterik. ²³ *Jisas keteninwek his kariyaak ken kinaaiwir wit ken kerp pin eik. Hirak kenikin timank men nanamir kirak, hirak kewis his menterik. Te hirak kitwekhi kar ik: *“Ti hir menmen o au?” ²⁴ Hirak mitik kiwaainaan kir ein ein katip, “Hi hir mit neke ti o hi hir nu waii?”* ²⁵ Hirak Jisas pike kewis his mentar nanamir kirak. In ek hirak mitik kir himin naan menmen hirak kirem werek werek yaaim. ²⁶ *Hirak nanamir yaaik te Jisas kare kaksuwerek kakno,

---

* **8:18** Jer 5:21; Esi 12:2; Mk 4:12; Ap 28:26   * **8:19** Mk 6:41-44

* **8:20** Mk 8:6-9   * **8:23** Jo 9:6   * **8:26** Mk 7:36

h̄irak ketp̄iw̄ek kar ik: “Ti ap eno wit Betsaida eik, au em̄it! Ti eno nit en kerekek.”

Pita kewepyap̄ir Jisas h̄irak m̄it̄ik Kraiṣ God kesiuwerek kan t̄i

(Mt 16:13-20; Lu 9:18-21)

²⁷ Maain Jisas ketike m̄it̄ disaip̄el n̄irak nen nerer wit wit me Sisaria Filipai. H̄ir wen nepno h̄irak kitehi m̄it̄ n̄irak kar ik: “M̄it̄ h̄ir nenewa hi keim̄in?” ²⁸ *M̄it̄ n̄irak h̄ir netp̄iw̄ek nar ik: “M̄it̄ han nat̄ip̄ ti Jon kerek k̄ik̄ir m̄it̄ nekre t̄ip̄ar ti p̄ike hekrit heke herwe hei han. M̄it̄ han nat̄ip̄ ti profet Ilaija ti h̄inaaiw̄ir wit ke God hekiuwe han t̄i ik e. M̄it̄ han nat̄ip̄ ti m̄it̄ik profet hak n̄ip̄aa nat̄ip̄ h̄im me God newepyap̄irem nat̄ip̄ m̄it̄ em, ti p̄ike hekrit heke herwe hei han.” ²⁹ *H̄irak Jisas kitorhi, “Te yi han kitet hi keim̄in?” H̄irak Pita ketp̄iw̄ek, “Ti M̄it̄ik Kraiṣ kerek God kehimit̄anit kerek ti ekepai haiu m̄it̄ keriyen.” ³⁰ *Jisas ketpor h̄im iuwe, “Yi ap eiwepyap̄ir hi keim̄in au em̄it!”

Jisas kat̄ip̄ maain h̄irak kaki h̄irak p̄ike kak̄ikrit

(Mt 16:21-28; Lu 9:22-27)

³¹ In ek, h̄irak kin̄in ketpor kar ik: “Maain hi M̄it̄ik ke wit ke M̄it̄ik Iuwe hi ȳink kai kakiyewo iuwe. Haairer netike m̄it̄ iuwe pris kerek newet God menmen me m̄it̄, h̄ir netike m̄it̄ nin̄in nertei h̄im lo me Moses, h̄ir nan̄ineina te h̄ir naniyep hi hahi. Te maain w̄i wikak, hi p̄ike ekrit ehu.” ³² Jisas kat̄ip̄ h̄im kepak̄in menmen au, h̄irak kewepyap̄irem. Te Pita ketp̄iw̄ek keriyaak keiȳink ken p̄in eik h̄irak kenerek ketp̄iw̄ek kar

* **8:28** Mk 6:15   * **8:29** Jo 6:68-69   * **8:30** Mk 9:9

ik: “Ti han kitet menmen mar im au emiṭ.” ³³ Jisas keweikɪn kɪr mɪt disaipel nɪrak han te hɪrak kene Pita ketpɪwek kar ik: “Seten ti enopɪn ekeipno. Ti ap han kitet menmen har ke God han kitetim au. Ti han kitet menmen har ke mɪt keriyen.”

³⁴ *Maain Jisas kenɪne mɪt yapɪrwe netike mɪt disaipel nɪrak. Hɪr nan nererik nau, te hɪrak ketpor kar ik: “Neimɪn hɪr hanhan nanisɪsa nanɪmtau hɪm mai, hɪr hanhan hɪras au. Hɪr ap nehɪnhɪn enɪnaain menmen enum mamnen mamriwaank nentar hɪr nises hɪm mai.

³⁵ *Neimɪn nɪrɪak ek au, te hɪr nare nanu nanɪt menmen yapɪrwe, maain hɪr maain nani. Te neimɪn nani nanɪntar hɪm mai hɪr nisesim, hɪr nantikewa nanu nanɪt. ³⁶ Mɪtɪk hak keit menmen yapɪrwe me tɪ te hɪmɪn kɪrak hɪrak kakɪwaank, mamɪrkeik te hɪram mamkepik hɪrak kaktike God tatu werek a? Taauye! ³⁷ Mɪtɪk kakwet God mekam te hɪrak kakwetɪwek hɪmɪn hak yaaik kɪrak a? Taauye! ³⁸ *Neimɪn ne yi mɪt yi yɪnk enuk ap eitɪp mɪt enun ne tɪ ik yi yises hɪm mai, maain me wɪ hi Mɪtɪk ke wit ke Mɪtɪk Iuwe hi heit menmen me Haai merhihe mewepna, hi anen ehɪrp tɪ hetike mɪt ensel nai, hi eweikɪn sip ewet yi mɪt.”

9

¹ *Jisas ketpor kar ik: “Hi etpi werek. Mɪt han nepu nepeit in hɪr nani wen au, te hɪr nanɪr menmen iuwe God kɪrɪakem mamnen hɪrak keiyɪm naanmampre mɪt kakriuwereṃ.”

* **8:34** Mt 10:38-39   * **8:35** Lu 17:33; Jo 12:25   * **8:38** Mt 10:33

* **9:1** Mk 13:30

*Mit disaipel n̄r ȳnk ke Jisas h̄rak keweik̄n
k̄ire menmen ham*

(Mt 17:1-13; Lu 9:28-36)

² Maain wi hisp̄nak kiut̄p (6) epei men, h̄rak Jisas keithis Pita, Jems, Jon tetikerek ten m̄niu (o neiȳp) kau niu ein. H̄rak̄it tepu wein̄m. M̄t han au. H̄rak̄it t̄rek keweik̄n his keit in. ³ Laplap m̄rak merh̄he m̄re hike, te h̄r m̄t ne t̄i h̄r ap te n̄riakem mar im taauye. ⁴ H̄rak̄it t̄ir Ilaija ketike Moses, h̄rak̄it maam n̄pu te n̄paa ein, h̄rak̄it wik tetike Jisas tewepnak. ⁵ H̄rak Pita k̄ir menmen im te h̄rak kat̄p Jisas kar ik: “Haai, haiu mau in h̄ram yaaim. Haiu mamwep weisak wikak. Kiut̄p kit, kiut̄p ke Moses, kiut̄p ke Ilaija.” ⁶ H̄rak Pita kat̄p h̄m im kentar h̄rak̄it t̄inaain te Pita kep̄tari h̄m mekak h̄rak ketpiyem, te h̄rak ketpi h̄m im o h̄m ein. ⁷ *H̄rak kat̄p epei au, nap̄i k̄iwap̄ini, h̄rak̄it temtau h̄m me God meke nap̄i man mat̄p mar im: “H̄rak N̄ikan kai ik hi hanhanek. N̄ik̄ip emnep yi eiȳmtau h̄m m̄rak.” ⁸ H̄ram mat̄p epei au, nap̄i kewep ken h̄rak̄it terenaan waswas t̄ir m̄t̄ik̄it wik au. H̄rak̄it tenep teit p̄ike ten wit ke God. Jisas kerekek h̄rak kepu.

⁹ *H̄rak̄it tekiuwe m̄niu (o neiȳp) Jisas kewenet ketp̄iwek̄it h̄rak̄it ap tewepyap̄ir menmen h̄rak̄it epei t̄irem au em̄t ere maain h̄rak M̄t̄ik̄ ke wit ke M̄t̄ik̄ Iuwe h̄rak kaki p̄ike kak̄ikrit kaku. ¹⁰ H̄rak̄it temtau h̄m m̄rak h̄rak̄it tepak̄inek. Te h̄rak̄it titehiyak̄it menmen Jisas ketp̄iwek̄item me maain h̄rak kaki p̄ike

---

* **9:7** Mt 3:17; 2Pi 1:17-18; Diu 18:15; Ap 3:22   * **9:9** Mt 12:16; Mk 8:30

kakikrit kaku. ¹¹ Te hirakit titiwekhi tatip tar ik: “Nenmak mit ninin nertei him lo me Moses hir natip Ilaija kakinin kaknen, te maain Mitik Kraiskikaru kaknen?” ¹² *Jisas ketpiwekit, “Hirak Ilaija kakinin kaknen pike kakriak menmen ere werek. Te nenmak hir mit ne nipaa ein newis him mau tiwei me hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe hi yink kakiyewo iuwe, mit hir nanitetaunaan a? ¹³ *Te hi hetpi werek. Hirak Ilaija epei kan, te mit hir nerekyiwek nises han kir mar ke nipaa mit newisim mau tiwei. Hirak Jon kerekek.”

Jisas kikaap nikan hirak kepir herwe enuk kenpin kekeipniwek

(Mt 17:14-21; Lu 9:37-43)

¹⁴ Hirak ketpiwekit epei au, hirakit tan tir mit disaipel narak han. Hirakit tir mit yapirwe nan nererik neweiknor. Mit disaipel hir netike mit hir ninin nertei him lo me Moses hir nenehan me menmen. ¹⁵ In ek hir mit nir Jisas kan te hir han kekrit han yaaik nen natip nar ik: “Ti epei han.” ¹⁶ Hirak ketpor, “O hi epei han.” Te hirak kitorhi, “Yi yenehan yektaan mekam?” ¹⁷ Mitik kiutip ke hir yapirwe hirak ketpiwek kar ik: “Haai, hi epei hari nikan kai heiyik han. Hirak herwe enuk kersisek kewek teruk. ¹⁸ Me wi hirak kersisek, hirak kewerek kiwaai ti, hirak nikan kenikin mar tiwerpek, hirak kenip yehes mirak kikir kikir, yink kererwo. Hi hitehi mit disaipel nit hir nanipir herwe kakno, te hir taauye!”

¹⁹ Jisas hirak kemtau him im te hirak keneri kar ik: “Yi mit miyapir kerek yi ap han ekitita?”

* **9:12** Mal 4:5; Sam 22:1-18; Ais 53:3   * **9:13** Mt 11:14

Wɪ marmenum hi ehu emeryi te yi han ekitita? Ehɪt nɪkan eiyɪk enen.” ²⁰ Hɪr neiyɪk nan hɪrak herwe enuk kɪr Jisas. Herwe enuk kɪr Jisas, hɪrak han enuk kersɪs nɪkan kenipek kenke kɪwaai tɪ. Nɪkan keweikɪn heriyai heriyai, hɪrak kenikɪn mar tɪwerpek.

²¹ Jisas kitehi haai kɪrak kar ik: “Wɪ marmenum hɪrak kɪrɪak kar ik e?” Haai kɪrak ketpɪwek, “Nɪpaa hɪrak nɪkan kike ere in. ²² Hekrit hekrit hɪrak herwe kersɪsek te hɪrak kewɪrek kekre si o kekre wan tɪpar te hɪrak kaknep hɪrekes kaki. Ti iuwe tɪ hertei epɪr herwe eik, te ti hanhanai ekepik.” ²³ *Jisas hɪrak kenerek kar ik: “Ti henmak tɪ atɪp te hi hertei a? Keiyɪn han kitita hɪrak kakrɪak menmen yapɪrwe.” ²⁴ *Waswas haai kitehi Jisas hɪm iuwe, “Hi han kitetit iuwe au, kike keremem. Ti ekepa te hi han ekitetit iuwe.” ²⁵ Jisas kɪr mɪt yapɪrwe nesiuknen nan nererik neweiknɪwek nanɪrek, hɪrak kene herwe enuk ketpɪwek kar ik: “Ti herwe enuk hersɪsek hewek teruk hemesɪsɪwek nɪkɪp paan toto, hi hetput hɪm iuwe tɪ etpaan eno ekeipnɪwek ap pɪke eno ekrerek au ekɪt. Ti enopɪn.” ²⁶ *Hɪrak herwe kekre nɪkan hɪrak kenepɪp pɪke kenep nɪkan, hɪrak kaa keperper, hɪrak herwe kenpɪn kekeipnɪwek ken. Hɪrak nɪkan kɪwaai kɪre mɪtɪk epei kaa, te mɪt yapɪrwe natɪp, “Hɪrak epei au kaa.” ²⁷ Te Jisas keriyɪwek his men niu kari nɪkan hɪrak kekrit.

²⁸ Maain hɪrak ken wɪnak nɪmɪn ein, hɪr mɪt disaipel nɪrak nitɪwekhi nar ik: “Menmak te haiu

---

* **9:23** Mt 21:21; Mk 11:23   * **9:24** Lu 17:5   * **9:26** Mk 1:26

ap mepirek ken au a?” ²⁹ Jisas hirak ketpor, “Yi yepir herwe enuk kar ik yeriuwe menmen ham au. Prea keremem.”

Jisas katip keteipim hirak kaki, maain hirak pike kakikrit

(Mt 17:22-23; Lu 9:43-45)

³⁰ *Maain hir ninaaiwir wit ik, hir nen nitet yayiwe neke nimin ke provins Galili, te hirak kinapen mit yapirwe hir nanirteiyek. ³¹ *Hirak kinapen kentar hirak hanhan katip mit disaipel narak him mirak. Hirak ketpor kar ik: “Hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe mit han hir nanriuweta hi eno his me mit enun hir naniyep hi hahi. Maain, wi wikak, hi pike ahikrit hahu.” ³² *Hir han kitet him mirak hir nepitariyem. Te hir ninaain nanitwekhi me menmen hirak ketporem.

Keimin hirak kire mitik iuwe

(Mt 18:1-5; Lu 9:46-48)

³³ Hir newepnak epei au, hir nen niun wit Kapaneam. Hir epei nen winak nimin ein, hirak kitorhi kar ik: “Nipaa haiu wen mipitet yayiwe, yi yatipan mekam?” ³⁴ *Hir au nekintip nentar nipaa hir natipan me hir hiras keimin ke hir hirak kinini iuwe. ³⁵ *Jisas kau yeno kari mit hiswiyen wik narak (12), hirak ketpor kar ik: “Mitik hak kakinin mit han, hirak ekikaru ekikriak menmen mir weinim.” ³⁶ Hirak kari nikan kewisik kerp keit nimin. Hirak keiyewewik ketpor, ³⁷ * “Mit neimin kerek hir

* **9:30** Jo 7:1   * **9:31** Mk 8:31, 10:32-34   * **9:32** Lu 18:34

* **9:34** Lu 22:24   * **9:35** Mt 20:25-27; Mk 10:43-44   * **9:37** Mt 10:40

nikaap mitik kiutip kar ke nikan ik nentar hir nises him mai, hirak kar ke hir nikaap mitik kerekek au. Hir nekepik ketikewa. Mit kerek nekepa, hir nekepa kerekek au. Hirak kar ke hir nekepa hetike Mitik Iuwe kerek keriuweta hi han ti ik.”

Neimin hir nriak menmen mar ke haiu mriakem, hir naiu yinan

(Lu 9:49-50)

³⁸ *Hirak Jon ketpwek kar ik: “Mitik Iuwe, haiu mir mitik hak kepri herwe enum kekine niuk mit, te haiu meriuwesisek kentar hirak kises him mit ketikewai au. Haiu mit keriyen.” ³⁹ *Jisas ketpor kar ik: “Yi yeriuwesisek au ekit! Mitik kerek kriak menmen yaaim iuwe kekine niuk mai, hirak ap te kaktip enum me hi waswas taau. ⁴⁰ *Neimin hir nriak menmen mar ke haiu mriakem, hir naiu yinan. ⁴¹ *Hi hetpi werek. Mit han nekepi, hir neweti tipar mei yi yayim yentar yi yises him me hi Krai, God hirak ap han kaa menmen im au. Maain hirak kakwetir menmen yaaim.

Menmen enum mitik hak kriakem mamawaank him mitik hak kisesim

(Mt 18:6-9; Lu 17:1-2)

⁴² “Mitik hak kakriak nikan hak ke nikerek yapirwe in hir han kitita kar ik, te hirak keweikin han kriak te hirak kakriak enum, hirak yaaik te mit han hir nankaaip nan kariywek teruk hir nanwerek kakno kakikre wan kaki te maain hirak ap kakriak menmen ham enum te

---

* **9:38** Nam 11:27-29   * **9:39** 1Ko 12:3   * **9:40** Mt 12:30; Lu 11:23   * **9:41** Mt 10:42

God han enuk wɨsenuk kakiwaankek kakikre si.
⁴³ *Ti hɨriak menmen enum heriuwe his mit te ti eremir meiyam pɨnam ewɨrem. Ti eremir meiyam pɨnam ewɨrem hɨram enum kike mentar ti ap eriak menmen enum ti etike God yi eiyu eiyɨt tipmain tipmain enum eik. Te ti his mit wik mepwit ti eriak menmen enum ere ti eno si tatɨknenit te ti ehu en tipmain tipmain enum eik, hɨram menmen enum iuwe. ⁴⁴ [Ti eno wit enuk ik, henek hɨram mamɨk yɨnk ki hɨrak kaki au, si mami au mamu tipmain tipmain enum eik.]
⁴⁵ Ti hɨriak menmen enum heriuwe hɨt mit, te ti eremir meiyam pɨnam ewɨrem. Ti hɨt miutɨp keremem mepwit hɨrak enum kike. Ti etike God yi eiyu eiyɨt tipmain tipmain enum eik. Te ti hɨt mit wik mepwit ti eriak menmen enum ere ti eno si tatɨknenit ti ehu tipmain tipmain enum eik, hɨram enum wɨsenum. ⁴⁶ [Ti eno wit enuk ik, henek hɨram mamɨk yɨnk ki hɨrak kaki au, si mami au mamu tipmain tipmain enum eik.]
⁴⁷ *Ti hɨriak menmen enum heriuwe nanamɨr kit, te ti eket keiyak ewɨrek. Ti nanamɨr keiyak kiutɨp kepwit hɨrak enuk kike. Ti hetike God yi eiyu eiyɨt tipmain tipmain enum eik. Te ti nanamɨr wik kepwit te ti hɨriak menmen enum ere ti eno si tatɨknenit ti ehu tipmain tipmain enum eik, hɨram enum iuwe. ⁴⁸ *Ti eno wit enuk ik, ‘henek hɨram mamɨk yɨnk ki hɨrak kaki au kaku, si mami au mamu tipmain tipmain enum eik.’ ⁴⁹ Sol (o siyak) mamno mamɨkre menmen mamnipem hɨram yaaim mamtɨn hɨm. Mar im menmen enum kerek mewaank mɨt, hɨram

* **9:43** Mt 5:30   * **9:47** Mt 5:29   * **9:48** Ais 66:24

mamkepi yi yayır ke mıt yaain. ⁵⁰ *Sol hıram menmen yaaim. Hıram merikir nin au, hıram enum mıre tıpar harık, te yi yarkeik eiriakem te hıram pıke mamreikir nin a? Taauye! Yi yıre sol (o siyak) yi han kitet menmen yaaim te yi eitike mıt han yi eikiyan eiyu eiyıt.”

10

*Jisas katıp hım me mıt hır nepır miyapır nır
(Mt 19:1-12; Lu 16:18)*

¹ Maain Jisas kınaaiwır wit Kapaneam hırak ken kiun hın me provins Judia. Te hırak ken kerekir mani Jordan ken pınak kerek wepni kekai kan. Hır mıt yapırwe ne wit yapırwe pıke nan nererik nanırek. Hırak pıke ketpor kar kerek nıpaa ein hırak kırıakem. ² Hır mıt han ne Farisi kerek ninın nises hım me Moses, hır nan niun Jisas newisesik, hır nitıwekhi nar ik: “Hım lo me maamrer hıram mewis mıtık hak kepır mıte pırak hire wauno waunaiwırek o au?” ³ Jisas hırak kinın kitorhi hım ham kar ik: “Hım me Moses hıram matıp mekam?” ⁴ *Hır natıp, “Hım me Moses mewis mıtık hırak kewis tıwei kakwet mıte pırak ek, te hırak kaktırep wauno.” ⁵ *Jisas ketpor kar ik: “Hırak Moses kewis hım im mentar yi mıt enun han to enuk. ⁶ Nıpaa enum eik God kırıak tı ketike menmen yapırwe, hırak kewis mıtık ketike mıte pırak. ⁷ *Mar ik te mıtık hak kaknaiwır miye haai nırak, hırak kaktike mıte nanu nanıt, ⁸ hır nankıyan nanu nanır ke yınk

---

* **9:50** Mt 5:13; Lu 14:34; Kl 4:6; Ro 12:18; 1Te 5:13   * **10:4** Diu 24:1-4; Mt 5:31   * **10:5** Jen 1:27, 5:2   * **10:7** Jen 2:24; Ef 5:31

kiutip. Hır wik au, hır nıre niutip. ⁹ Te mitik mite God kerekyor hır neitan, hır mit han ap te nanriuwetep wauno waunaiwırek taau.”

¹⁰ Maain hır mit nırak netikerek nau winak neit nımın ein, hır nitıwekhi me menmen im.

¹¹ *Te Jisas ketpor kar ik: “Mitik hak kepir mite pirak kakıt mite hap, hırak kırık enum me mite winın nıpaau hırak ketıwe. ¹² Mar keremem, mite piutip waunaaiwır mitik kire wawıt mitik hak, hıre wırık enum me mitik kinın nıpaau hıre wetıwek.”

Mıt neit nıkerek kike neri nan nır Jisas

(Mt 19:13-15; Lu 18:15-17)

¹³ Mıt han neriuwet nıkerek nır nanır Jisas te hırak kakwis his mamınteri kakıtpor hım yaim. Te mit disaipel nırak hır neneri. ¹⁴ Jisas kır menmen im, hırak han enuk katıp mit disaipel nırak kar ik: “Yi eiwis nıkerek hır nanınen in. Yi ap eiweni au emıt! Hır mit kerek God hırak naanmıpror hır nar ke nıkerek in. Hır hanhana.

¹⁵ *Hi hetpi werék. Mıt kerek hır hanhan God hırak naanmampri, hır nanises hım mırak nanır ke nıkerek in hır nises hım me miye haai nır, o au en, hır ap te nanu nantike God taau!” ¹⁶ Hırak katıp epei au, hırak kewis his mırak menteri hırak ketpor hım mırak yaaim.

Hım me mitik kerek keit menmen yapırwe

(Mt 19:16-30; Lu 18:18-30)

¹⁷ Menep te Jisas kaknaaiwır wit ik kakno, mitik hak kesiuknen kan kır Jisas kewen ninıp kitıwekhi kar ik: “Mitik Iuwe Yaaik. Hi ariak

* **10:11** Mt 5:32; 1Ko 7:10-11   * **10:15** Mt 18:3

mekam te hi ehit hımın yaaik hi etike God hawır ewu tipmain tipmain enum eik?” ¹⁸ Jisas ketıwekhi kar ik: “Ti henmak te ti atıp hi Mıtık Iuwe yaaik a? Hırak God kiutıp kerekek hırak Mıtık Iuwe Yaaik. ¹⁹ *Ti hertei hım God ketpıyem. ‘Ti ap enep mıt nani au, ti ewaai etike miyapır ne mıt han au. Ti ap ekintıp menmen me mıtık hak au. Ti ap ewises mıt han ek au. Ti naanempre miye haai nit ekepi.’” ²⁰ Hırak katıp Jisas kar ik: “Mıtık Iuwe, hi hisesim, hi kike ere in.” ²¹ *Jisas kıpırek hırak hanhanek ketpıwek kar ik: “Menmen miutıp wen mewenıt nit ti hises hım me God werek werek. Ti eno esiuwe menmen yapırwe mit ti ewet mıt em weinım, te maain menmen mit yaaim mamu wit ke God. Ti esiuwerem epei au, ti enen ehısısa.” ²² Mıtık hırak kemtau hım im, hırak han kekrit pıke ken hırak kine han enuk kentar hırak ketenen menmen yapırwe kınapen kakwet mıt em weinım.

²³ *Jisas kıwaainaan katıp mıt disaipel nırak kar ik: “Hırak hat tru te mıt kerek netenen menmen yapırwe te hır nanwis God naanmıpri.” ²⁴ Hır mıt disaipel nırak nemtau hım mırak, hır nehınhın nerıuwerem, te hırak wen ketpor, “Pipep nai, hi hetpi. Hırak hat tru te mıt hır nanıtno wit ke God nanu nantikerek. ²⁵ Hırak miyak kamel (hırak iuwe kıre hos) kakno kakitet hei me tık mıt nekerwo menmen nerıuwerem hırak ap hat wok iuwe mar ke mıt netenen menmen yapırwe hır hanhan nanises hım me God te hırak naanmampri.” ²⁶ Mıt disaipel nırak

* **10:19** Eks 20:12-17; Diu 5:16-20, 24:14; Je 5:4 * **10:21** Mt 10:38, 6:20; Mk 8:34 * **10:23** Mk 4:19; 1Ti 6:17

nemtau h̄im im, te h̄ir han kekrit nitehiyan nar ik: “H̄iram h̄im mar im, te neim̄n h̄ir nantike God nanu nan̄t h̄irak naanmampri a? Taauye!” ²⁷ *Jisas kip̄iri ketpor, “H̄ir m̄it ne t̄i ap te nan̄rak menmen miut̄ip̄ h̄ir nankaap h̄iras, te h̄ir nan̄t h̄im̄n yaaik h̄ir nantike God nanu. God kerek. H̄irak God kertei menmen yap̄rwe h̄irak kak̄iakem kak̄ikaap m̄it kak̄riuwerem.”

²⁸ Pita h̄irak ketp̄wek kar ik: “Haiu m̄inaaiw̄ir menmen yap̄rwe misesit.” ²⁹ Jisas h̄irak kat̄ip̄, “Hi hetpi werek. M̄it miyap̄ir kerek n̄inaaiw̄ir witeik, o heiyiuwe o kikrek o yenten o miye haai o n̄ikerek n̄ir nentar h̄ir nis̄isa hetike h̄im̄ mai yaaim, h̄ir nanu t̄i nan̄t 100 witeik, ³⁰ heiyiuwerer, kikrek, yenterer miyerer haairer, n̄ikerek n̄ir netike t̄i meiyam. Te h̄ir m̄it nan̄rekyor enum enum nan̄ntar h̄ir nises h̄im̄ mai. Maain, h̄ir nan̄t h̄im̄n yaaik h̄ir nantike God nanu nan̄t tipmain tipmain enum eik. ³¹ *In ek m̄it kerek h̄ir nin̄n, maain h̄ir nankaru. In ek h̄ir m̄it kerek h̄ir n̄ikaru o h̄ir m̄it wein̄n, maain h̄ir iuwe nanin̄n m̄it han.”

Jisas kat̄ip̄ wikak h̄irak kaki, te maain h̄irak p̄ike kak̄ikrit

(Mt 20:17-19; Lu 18:31-34)

³² H̄ir wen nitet yayiwe nepno wit Jerusalem, Jisas kin̄ni ken. M̄it disaipel n̄irak h̄ir nertei m̄it iuwe neit Jerusalem h̄ir hanhan nank̄ip̄ kaki, te h̄ir han kekrit. M̄it miyap̄ir han kerek nis̄esik, h̄ir n̄inaain. Jisas h̄irak p̄ike kerp̄ kemer̄ir m̄it disaipel n̄irak nar hiswiyen wik (12), h̄irak

* **10:27** Jop 42:2; Mk 14:36   * **10:31** Mt 20:16; Lu 13:30

ketpor menmen maain mit neit Jerusalem hir nanrekyiwekem. ³³ *Hirak ketpor kar ik: “Nikip emnep yi eiyimtau! Haiu mamno Jerusalem. Hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe, mit iuwe pris kerek newet God menmen me mit, hir nantike mit ninin nertei him lo me Moses, hir nantauhis hir nehimitena hi hahi, hir nanriuweta hi eno his me mit han hir ap ne Isrel, te hir naniyep hi hahi. ³⁴ Hir nanititaunaan hir naninikin timank mamintera, hir nanwaai nipin naniyep. Hir naniyep hi hahi, te maain wi wikak epei men, hi pike hahikrit hahu.”

Jems ketike Jon hirakit hanhan tatre mitikit iuwe
(Mt 20:20-28)

³⁵ Jems ketike Jon hirakit nikerek hirakit te mitik niuk mirak Sebedi hirakit ten tirapit Jisas tetpiwek tar ik: “Mitik Iuwe, hawir hanhan (o weikikit) menmen hawir wituthiyem.” ³⁶ Hirak ketpiwekit, “Hi herekyi mekam?”

³⁷ Hirakit tetpiwek tar ik: “Ti ewisawir maain ti naanmampre mit, hawir wautikewit hawir waukepit naanmampre mit hawir wawu menep his yaaim metike his henkik mit.” ³⁸ *Hirak ketpiwekit kar ik: “Yi yepitari yi yitauhi menmen wisenum. Yi te eiwis menmen enum mamnen mamiwep mamir ke menmen enum hiram mamnen mamiyep o au?” ³⁹ *Hirakit tewenhi tar ik: “O, hawir werteyiem.” Jisas ketpiwekit, “Maain menmen enum mamiwep mamir ke hiram mamiyep. ⁴⁰ Te hi ewisi yi

* **10:33** Mk 8:31, 9:31
12:2; Rev 1:9

* **10:38** Mk 14:6; Lu 12:50

* **10:39** Ap

eitikewa naanmampre mīt te yi yau menep his yaa'im o his henkik mai au. Hi taau. Mīt han kerek God Haai kehimiteni, maain hīr keriyen nanu ein nantikewa naanmampre mīt.”

⁴¹ Hīr mīt disaipel han nar hiswiyen (10) nemtewem, hīr han enuk neriuwe Jems ketike Jon. ⁴² *Te Jisas hīrak kari mīt disaipel nīrak ketpor kar ik: “Yi yertei mīt kerek nin+n mīt naanmīpror hīr nenipi hīr enises han kīr. ⁴³ *Te yi ap eiriak menmen emīr im au emīt. Keim+n ke yi hīras kakre iuwe kakinini, te hīrak kakriak menmen mi. ⁴⁴ Keim+n ke yi hīras hanhan kakinini kakre mītīk iuwe, te hīrak ekriak menmen mi wein+m. ⁴⁵ *Hi Mītīk ke wit ke Mītīk Iuwe hi ap han te hīr mīt nanriak menmen mai au, taauye! Hi han te hi ariak menmen me mīt hi akepi. Hi hahi te hi akepi yi mīt ne tī yapīrwe. Hi akepi atihis te God kakiwep au. Hīrak kaktīp yi yaain.”

Jisas kīkaap mītīk hak nanamīr toto
(Mt 20:29-34; Lu 18:35-43)

⁴⁶ Hīr nen niun wit Jeriko. Maain Jisas epei kaknaaiwīr wit ik kaktike mīt nīrak, hīr nitet yayiwe netike mīt yapīrwe. Hīrak mītīk Batimias nanamīr toto hīrak nīkan ke Timias, hīrak kau yayiwe kitehi mīt nanwetīwek pewek me menmen hīrak kakim. ⁴⁷ *Hīr mīt netpīwek Jisas ke wit Nasaret epei kan, te hīrak kīnap kenīnewek kar ik: “Jisas ti Nepenyek ke maam nīpu iuwe Devit, ti han etwenina ekepa.” ⁴⁸ Hīr mīt yapīrwe

---

* **10:42** Lu 22:25-26   * **10:43** Mt 23:11; Mk 9:35   * **10:45** 1Ti 2:5-6   * **10:47** Mt 9:27, 15:22

nenerek netp̄wek h̄rak kekint̄p, te h̄rak au. H̄rak k̄nap ken̄newek h̄m iuwe ham kar ik: “Nepen̄yek ke Devit, ti han etwen̄na ekepa.”
 49 Jisas h̄rak kerp ketpor kar ik: “En̄newek eiȳk einen.” Te h̄r nen̄ne mit̄ik ik nanam̄r toto h̄r netp̄wek nar ik: “Ti han yaaik ehu. Ekrit. H̄rak epei ken̄nut.” 50 H̄r netp̄wek te h̄rak kenke saket kew̄rem m̄waai t̄i, h̄rak k̄n kekrit kerp ken kiun Jisas. 51 Jisas kit̄wekhi kar ik: “Ti hanhan hi erekyut mekam?” Mit̄ik enuk nanam̄r toto ketp̄wek kar ik: “Mit̄ik Iuwe, ti ekepa hi ah̄r ein ein.” 52 *Jisas ketp̄wek, “Ti eno we. Ti epei han kiteta hi ekepit, te ti ehu werek.” In ek kerekek h̄rak k̄r ein ein kisesik ken yayiwe eik.

11

*Jisas ken wit Jerusalem k̄re mit̄ik iuwe king
 (Mt 21:1-11; Lu 19:28-40; Jo 12:12-19)*

1 Maain h̄r epei nen menep wit Jerusalem, h̄r nerp wit Betfasi menep m̄niū (o neiȳp) mit̄ newek neiȳp ke nu Oliv. Te Jisas h̄rak keriuwet mit̄ik̄it disaipel t̄rak wik, 2 h̄rak ketp̄wek̄it kar ik: “Yi eino wit kike p̄nak eik e. Yi eirekir wit kau n̄m̄n kike, te yi eiȳr donki n̄kik (h̄rak k̄re hos) mit̄ h̄r nekaaip waai kau teruk k̄rak kiyau nu. Mit̄ h̄r nau sip k̄rak wen au. Yi eisiupanek eiȳk einen. 3 Mit̄ han h̄r nanitihi, ‘Yi ȳr̄ak menmen im yenmak?’ te yi eiȳtpor eiȳr ik: ‘H̄rak Mit̄ik Iuwe kiau kare hanhanek kakt̄wek.’ Yi eiȳtpor eiȳr ek, te h̄r nan̄siuwerek kaknen waswas.”

---

* 10:52 Mk 5:34

⁴ Te h̄irakit ten t̄ir hos n̄ikik keit weip̄ir ke winak, te h̄irakit tesiupaneke. ⁵ M̄it han nerp menep nit̄iwek̄ithi nar ik: “Yi yenmak te yi yesiupan donki ik ek?” ⁶ H̄irakit tetpor menmen n̄ipaa Jisas ketp̄iwek̄it, te h̄ir newis̄ik̄it h̄irakit teiȳik ten. ⁷ H̄irakit teit donki teriyaak teiȳik ten Jisas. H̄ir m̄it disaipel n̄irak newis saket m̄ir (h̄iram m̄ire laplap) m̄iwaai menterik. Te Jisas kewik. ⁸ H̄ir m̄it yap̄irwe newis saket m̄iwaai t̄i neses yayiwe neriuwerem. M̄it han h̄ir neremir nu heneik neiȳim nen newis̄im m̄iwaai yayiwe kerek h̄ir net̄iwem me ni me yayiwe p̄inak p̄inak. ⁹ *H̄ir m̄it han nin̄in nen netike m̄it han nisesik h̄ir n̄inap nat̄ip nar ik:

“Haiu emwen̄ipi God. M̄it̄ik ik h̄irak kekreh̄ir ke God te haiu hanhan God h̄irak kakrek̄ȳiwek̄ yaaim naanmamprewek.

¹⁰ God kak̄ikaap m̄it̄ik ik h̄irak menep kakin̄in naanmamprai haiu m̄it kar ke n̄ipaa maam n̄ipu kaiu Devit kin̄in naanm̄ire maamrer naiu. God h̄irak yaaik iuwe!”

¹¹ Jisas h̄irak ken kiun wit Jerusalem h̄irak ken kin̄ik winak iuwe ke God ein. Epei h̄inkew̄i, te Jisas kerenaan k̄ir menmen, h̄irak p̄ike ken wit eik, h̄irak ketike m̄it disaipel n̄irak nar hiswiyen wik (12) h̄ir p̄ike nen wit Betani.

Jisas kat̄ip nu fik h̄irak ap kakine nu n̄ikim meiyam au

(Mt 21:18-19)

¹² Teip hekrit, h̄irak k̄inaaiw̄ir wit Betani, Jisas n̄inp̄i maak kepno. ¹³ *H̄irak k̄ir nu fik kerp

* 11:9 Sam 118:25-26 * 11:13 Lu 13:6

yanim̄n ein, te h̄rak ken kak̄r nu n̄kim mari mewik o au. T̄wei wein̄m keremem. H̄rak ap wepni yaaik wen au. ¹⁴ *Te h̄rak ketp̄wek kar ik: “Maain ti ap ari eine nu n̄kim meiyam au.” M̄t disaipel n̄rak nemtewek h̄rak kat̄p.

Jisas ken w̄nak iuwe ke God kep̄r m̄t kerek nesiuwe menmen

(Mt 21:12-17; Lu 19:45-48; Jo 2:13-22)

¹⁵ H̄r nen niun wit Jerusalem, Jisas h̄rak ken kekere w̄nak iuwe ke God. Te h̄rak kep̄r m̄t kerek nesiuwe menmen neit pewek mererim. Epei au, h̄rak kep̄r m̄t kerek neit menmen newet God em nekre w̄nak iuwe ke God. H̄rak keweik̄n k̄naan me m̄t enun h̄r nekreh̄r pewek me m̄t ne wit ham. H̄rak keweik̄n yeno me m̄t enun h̄r nesiuwe hore tap̄i men m̄t pris kerek newet God em. ¹⁶ H̄rak ap kewis m̄t h̄r n̄nan menmen meit w̄nak iuwe ke God n̄m̄n ein, au! ¹⁷ *Epei au, h̄rak ketpor h̄m kar ik: “Yi ap yertei h̄m mau t̄wei me God mat̄p mar ik: ‘Yi yertei w̄nak kai h̄rak k̄re w̄nak ke m̄t ne wit yap̄rwe h̄r nan̄nen nanwenan̄pi nanitauhi menmen nan̄t n̄m̄n a?’ Te yi m̄t ȳr̄akek kar ke w̄nak ke m̄t enun nekint̄p menmen.”

¹⁸ *H̄r m̄t iuwe Pris kerek nin̄n naanm̄pre pris han, h̄r netike m̄t h̄r nin̄n nertei h̄m me Moses, h̄r nemtewek te h̄r nimen̄p̄n Jisas nank̄p nan̄rkeik. H̄r n̄nein̄k nentar m̄t yap̄rwe h̄r han yaaik nan̄mtau h̄m me Jisas. ¹⁹ Maain menep w̄taan, Jisas h̄rak ketike m̄t disaipel n̄rak h̄r n̄naaiw̄r wit nen.

---

* **11:14** Mk 11:20   * **11:17** Ais 56:7; Jer 7:11   * **11:18** Mk 14:1; Lu 22:2

*Mit kerek h̄ir han kitet God nit̄iwexhi menmen,
h̄ir nant̄iwem
(Mt 21:20-22)*

²⁰*Wanewik h̄ir p̄ike nan̄ino wit Jerusalem, h̄ir nesipaat nu Fik. H̄irak keweivei kaa. ²¹H̄irak k̄irek te Pita han kitet menmen Jisas nep̄ip ketpim. Te h̄irak ketp̄iwex kar ik: “Mit̄ik Iuwe, nep̄ip ti hat̄ip nu fik ik enum, te h̄irak epei kaa.” ²²H̄irak Jisas kat̄ip mit̄ disaipel n̄irak kar ik: “Yi han kitet God. ²³*Hi etpi werek. Mit̄ han nant̄ip m̄nīu (o neiȳip) ik, ‘Ekrit eno em̄n wan eik,’ h̄ir ap han kitet wik au, h̄ir han kitet menmen h̄iram mamnen mam̄r ke n̄ipaa h̄ir nat̄ip, menmen mamnen mam̄r im e. ²⁴*Te hi hetpi werek. Menmen yi yitehi God em, yi han kitet yi eit̄iwem, maain yi eiȳit̄ menmen mam̄r im. ²⁵*Me w̄i yi eiȳirp w̄nak ke God, yi eiȳitehi God me menmen, yi eiȳirtei mit̄ik hak yi han enuk eiriuwerek, yi ap han ekitetim em̄t, te Haai kit God keit wit k̄irak h̄irak kak̄isak menmen enum yi ȳir̄iakem h̄irak ap han ekitetim au. ²⁶Yi wen han ekitetim, te God ap kak̄isak menmen enum yi ȳir̄iakem, au em̄t!”

*Mit iuwe nitehi Jisas keim̄n keriuwetek h̄irak
k̄ir̄iak menmen im
(Mt 21:23-27; Lu 20:1-8)*

²⁷H̄irak kat̄ip epei au, h̄ir p̄ike nan Jerusalem. H̄irak keke t̄i kitet w̄nak ke God keit n̄im̄n ein, mit̄ iuwe kerek nin̄n mit̄ pris kerek newet God menmen, h̄ir netike mit̄ nin̄n nertei h̄im lo me Moses, h̄ir netike mit̄ kerek h̄ir niuk m̄r iuwe,

* **11:20** Mk 11:14   * **11:23** Mt 17:20; Lu 17:6   * **11:24** Mt 7:7

* **11:25** Mt 5:23, 6:14-15

h̄r nen n̄r Jisas. ²⁸ H̄r nit̄wekhi nar ik: “Keim̄n keriuwetit ti h̄r̄ak menmen heit in?”

²⁹ Jisas h̄rak ketpor kar ik: “Hi itihi menmen ham. Yi yaȳt̄po te hi etpi keim̄n keriuweta hi han h̄r̄ak menmen im. ³⁰ H̄rak keim̄n keriuwet Jon h̄rak k̄k̄r m̄t neriuwe t̄par? H̄rak God o Jon h̄rekes han kitetim?”

³¹ H̄r nat̄pan nar ik: “Haiu mamt̄p God h̄rak keriuwetek kan in, te h̄rak kak̄t̄pai, ‘Yenmak te yi yemtau h̄m m̄rak au?’ ³² Haiu mamt̄p h̄rekes han kitetim keremem, te h̄r m̄t in nanweik̄n sip nanwetai.” (H̄r m̄t iuwe n̄naain m̄t nererik nan nentar h̄r m̄t yap̄rwe han kitet God keriuwet Jon te h̄rak kat̄p m̄t h̄m m̄rak.) ³³ H̄r nat̄pan epei au, h̄r nat̄p Jisas nar ik: “Haiu ap merteyek au.” Te Jisas h̄rak ketpor, “Yi eiȳt̄po keim̄nek au, te hi ap te etpi keim̄n keriuweta hi han h̄r̄ak menmen im. Taauye!”

12

H̄m me m̄t enun naanm̄pre ni me waai wain n̄kim

(Mt 21:33-46; Lu 20:9-19)

¹ *Jisas wen kepu w̄nak iuwe ke God, h̄rak kat̄p m̄t miyap̄r en h̄m m̄re tok piksa kar ik: “N̄paa m̄t̄ik hak kam̄r ni me waai wain n̄kim. H̄rak kime n̄wa me nan keseniuwem, h̄rak kekin hei kewis yemt̄i iuwe, te h̄rak kak̄nt̄rer wain t̄par, h̄ram mam̄kiuwe hei m̄ram. Epei au, h̄rak kime k̄naan iuwe nokim, te m̄t h̄r nanwim nan̄r m̄t enun nan̄nen nankint̄p menmen. H̄rak kewis m̄t han h̄r naanm̄prewem.

---

* 12:1 Ais 5:1-2

Hir naanmiprewem, hirak ken wit hak yanimn.
² Maain wain nikim miram mewinki, hirak haai ke ni im e hirak keruwet mitik kirak ken kakir mit nipa naanmipre ni mirak, hirak kakit nikim me waai im. ³ Te hir mit netenenik nakip pike nesuwerek kehik ken. ⁴ Maain haai ke ni im hirak pike keruwet mitik hak, te hir nenep paan kirak nerekyiwek enum. ⁵ Maain hirak keruwet mitik hak, te hir nakip kaa. Te hirak keruwet han, hir niriakem narek narek. Mit han hir naa, mit han au. ⁶ *Hirak wen ketenen kiutip, hirak nikan kirak. Maain hirak kesuwerek kkaru ken. Hirak han kitet kar ik: "Hir nanmtau him mirak." ⁷ Hir mit nirek te hir natipan nar ik: "Ik ek kakit menmen me haai kirak. Haiu emkip kaki te haiu mamit menmen me haai kirak. ⁸ *Hir natip nar ek, hir netenenik nakip kaa, hir newir yink kirak keit witeik.

⁹ "Hirak mitik kerek kamir ni hirak kakriak mekam? Hirak kaknen kaknep mit enun in nani, hirak kakwis mit han naanmampre ni mirak.

¹⁰ *Yi ap yertei werék werék him me God mit nisesim mau tiwei hiram matip mar im:

'Nu teinik kerek mit nime winak hir nneinik, hirak kerekek kaku kakre teinik mitik.

¹¹ God hirekes kirakem, te haiu mit han kitet hiram yaaim.'

¹² Hir mit iuwe ne Isrel neit winak iuwe ke God nansiuwe mit nantenen Jisas te hir ninaain mit yapirwe nererik neit ein. Hir nertei hirak kesuwor him keruwe him tok piksa im em. Te hir ninaiwerek nen.

* **12:6** Mt 3:17 * **12:8** Hi 13:12 * **12:10** Sam 118:22-23; Ap 4:11

Mit nitehi Jisas me mit hir nanwir pewek me takis

(Mt 22:15-22; Lu 20:20-26)

¹³ *Maain mit iuwe neriuwet mit han ne Farisi kekek ninin nises him me Moses netike mit kerek nises him me Herot te hir nan nanri han ke Jisas. ¹⁴ Hir nan niun Jisas hir nitiwekhi nar ik: “Mitik iuwe, haiu mertei ti mitik yaaik. Ti atip werek, ti han kitet haiu mit yapirwe mipiran. Ti ewepyapir him me God hatip haiu mit miyapir em keremem. Te ti etpai. Him me Moses kewisai haiu mamwir pewek me takis mamno mitik iuwe ke Rom niuk mirak Sisa o au? Haiu emwirem o au?”

¹⁵ Jisas hirak kertei hir newenin him nanri han kirak neriwerem, te hirak ketpor kar ik: “Yi yenmak te yi yaiwisisewek yairi han kai a? Yi yayit pewek kei kiutip eiyik einen hi ehirek.”

¹⁶ Hir newetiwek neiyik nan newetiwekem, hirak kirem. Te hirak ketpor kar ik: “Ninaan me keimin im e? Keimin niuk mirak mewik?” Hir natip nar ik: “Mitik Iuwe Sisa kerekek.”

¹⁷ *Te Jisas hirak ketpor, “Yi eiwet Sisa pewek me takis mirak, te eiwet God menmen mirak.” Hir nemtewek, hir han kekrit neriuwerek.

Mit nitehi Jisas me mitik kaa maain kakikrit

(Mt 22:23-33; Lu 20:27-40)

¹⁸ *Maain kike mit han nises him me Sadyusi hir nan. Hir han kitet mit hir naa maain hir pike nanikrit au. Hir nen niun Jisas nitiwekhi nar ik: ¹⁹ * “Mitik Iuwe, Moses hirak kewis him

---

* **12:13** Mk 3:6   * **12:17** Ro 13:7   * **12:18** Ap 23:8   * **12:19** Diu 25:5

mar im: ‘Mitik hak kaki, te mite pirak wepu, hire wine nikerek wen au, mitik heiyiwe o nikik kaktiwe, hir naniyewan hire wawine nikerek ne mitik epei kaa.’ ²⁰ Nipaa mit hispinak wik (7) ne haai kiutip hir nepu. Hirak iuwe mitik keit mite, te hirak kaa ap kine nikerek nei au. ²¹ Maain niminek ketiwe hirak kaa ap kine nikerek nei au. ²² Hir narek narek kike yiu ketiwe kaa. Maain mite ip hire waa. ²³ Maain hir mit yapirwe pike nanikrit nanu, hire waure mite pe keimin? Hir mit hispinak wik (7) nipaa epei netiwe ye!”

²⁴ Jisas ketpor kar ik: “Yi yetari menmen yentar yi yepitari him me God metike menmen mirak iuwe. ²⁵ Maain, hir mit pike nanikrit, hir nanit miyapir au. Miyapir nanit mit au. Hir nanu nanre mit ensel ne wit ke God.

²⁶ * “Ne mit hir pike nanikrit, yi ap yekine him Moses kewisim me nu tiwei hirak si taak ap kaa a? Hirak God katip Moses kar ik: ‘Hi God ke Ebrahim, Aisak tetike Jekop.’ ²⁷ Hirak God ke mit epei naa neit au. Hirak God ke mit hir nepu. Hir naa neit au, hir nepu. Yi yepitari a?”

Him me God mit naninin nanisesim
(Mt 22:34-40; Lu 10:25-28)

²⁸ Mitik kiutip ke mit kerek hir ninin nertei him me Moses natip mit em, hirak kan kemtau mit hir natipan nenehan, hirak kertei Jisas ketpor werek werek. Te hirak kitiwekhi kar ik: “Him mekam hiram iuwe minin him yapirwe nipaa God kewet Moses em hirak kewisim te haiu emisesim?” ²⁹ * Jisas ketpiwek kar ik: “Him hiram

* **12:26** Eks 3:2, 6   * **12:29** Diu 6:4-5

iuwe min+n h+m ham h+ram im: ‘Yi m+̄t ne Isrel n+̄k+̄p emnep eiy+̄mtau! M+̄t+̄k Iuwe God h+̄rak kiut+̄p kerekek. ³⁰ Yi hanhan M+̄t+̄k Iuwe God eiriuwe han ki ketike h+m+n ki.’ ³¹ *H+m mises h+m ham min+n h+̄ram im: ‘Yi hanhan eiriuwe m+̄t han nar ke yi hanhan h+̄ras.’ H+m wik im min+n, h+m ham yap+̄rwe h+̄ram m+̄karu.”

³² *M+̄t+̄k ik kerek kertei h+m lo me Moses, h+̄rak kat+̄p kar ik: “M+̄t+̄k Iuwe ti at+̄p werek. Ti at+̄p h+̄rak God h+̄rak kiut+̄p. H+̄rak kerekek kepu. Han au. ³³ *Haiu hanhan M+̄t+̄k Iuwe God keriuwe han kai mam+̄r ke haiu hanhan h+̄ras, te im min+n menmen haiu si tat+̄m mamwet God em o menmen haiu mewepwarem mewet God em.”

³⁴ H+̄rak kat+̄p epei au, Jisas h+̄rak kertei h+̄rak m+̄t+̄k kat+̄p werek, te h+̄rak ketp+̄wek kar ik: “Ti han kit yaaik te ti hises h+m me God werek werek.”

H+̄rak kat+̄p epei au, m+̄t han h+̄r n+̄naain nanit+̄wekhi menmen ham.

*Jisas kitehi m+̄t h+̄r han kitet Kraiss h+̄rak keim+n
(Mt 22:41-46; Lu 20:41-44)*

³⁵ Jisas wen kat+̄p keit w+̄nak iuwe ke God, h+̄rak kitehi m+̄t kar ik: “Nenmak m+̄t kerek h+̄r nin+n nertei h+m lo me Moses h+̄r nat+̄p M+̄t+̄k Kraiss kerek God kehim+̄tanek h+̄rak Nepenyek ke Devit kerekek? ³⁶ *N+̄paa God H+m+n Yaaik k+̄k+̄ak han ke Devit te h+̄rak kewis h+m mau t+̄wei kar ik: ‘M+̄t+̄k Iuwe God kat+̄p M+̄t+̄k Iuwe kai Kraiss kar ik: “Ti hau menep his yaaim mai ere hi enep m+̄t

* **12:31** Lev 19:18; Ga 5:14; Ro 13:9; Je 2:8 * **12:32** Diu 4:35; Ais 45:21 * **12:33** Diu 6:5; 1Sml 15:22; Hos 6:6 * **12:36** Sam 110:1

enun nepan nit hi ehinini.” ’ ³⁷ *Devit hirak hirekes kenewek Mitik Iuwe kirak. Te hirak karkeik hirak kire Nepenyek ke maam nipu kirak Devit kerekek a?” Te mit miyapir yapirwe hir han yaaik nemtau him mirak.

Jisas kene mit kerek ninin nertei him lo me Moses

(Mt 23:1-36; Lu 11:37-54, 20:45-47)

³⁸ Jisas hirak wen katip mit miyapir him mirak hirak ketpor kar ik: “Yi naanmampre hiras me mit kerek hir ninin nertei him me God. Hir nare nanino ein ein, hir neriuwet saket yaaim nokim me mit kerek hir netenen pewek yapirwe netike mit hir nertei menmen iuwe. Hir han yaaik te mit miyapir nanitpor, ‘Haai, ti epei han?’ neit wit maket kerek mit nesiuwe menmen. ³⁹ Hir nanu yeno ne mit niuk mir iuwe neit winak ke God, hir nanu yeno ne mit niuk mir iuwe neit winak ke mit hir nanim menmen. ⁴⁰ Hir newises miyapir kerek mit nir epei naa. Hir nari winak mir metike menmen mir yapirwe. Hir prea yapirwe hir newises mit ek te mit yapirwe natip hir yaain. Maain God hirak kaknip wisenum!”

Mite enu menmen aurep hire wewet God menmen

(Lu 21:1-4)

⁴¹ *Jisas katip epei au, hirak ken kir tikenup mire bokis me mit hir newir pewek mekrerem newet God em. Tikenup mire bokis miwaai ein, hirak Jisas kau kereptim keit in. Hirak kir mit yapirwe newir pewek mekrerem. Mit han

---

* **12:37** Lu 19:48   * **12:41** 1Kin 12:9

netenen pewek yapirwe newir pewek yapirwe. ⁴² Mite piutip menmen aurep hire wetenen pewek kike, te hire wewir pewek wik mire toea miutip. ⁴³ *Jisas hirak kenine mit disaipel narak hirak ketpor kar ik: “Hi etpi werek. Mite ip hire wewir pewek hiram minin pewek me mit kerek hir newir pewek yapirwe mekrerem. ⁴⁴ Hir newir pewek ham mekre tikenup mire bokis, te meiyam wen mepeit winak mir. Hir newirem nanit menmen. Te hire au. Hire wetenen pewek wik wewirem epei au, hire wawu weinim. Hire wawit menmen wawim taauye! Meiyam meit winak kire au.”

13

*Jisas katip mit nanawaank winak iuwe ke God
(Mt 24:1-2; Lu 21:5-6)*

¹ Jisas hirak kinaaiwir winak iuwe ke God kakno witeik, hirak mitik hak disaipel kirak ketpiwek kar ik: “Mitik Iuwe ehirem. Nan im yaaim. Winak im yaaim.” ² *Jisas ketpiwek kar ik: “Ti ehir winak yapirwe im e? Maain nan im mit han naninen hir nanwenem mamwaai ti weinim.”

*Jisas katip maain menmen enum mamnen
(Mt 24:3-14; Lu 21:7-19)*

³ Hir nen nau miniu (o neiyip) mit nenenewem neiyip me nu Oliv hiram menep winak iuwe ke God pinak ein. Te Pita, Jems, Jon, tetike Andru hirakit tan menep titiwekhi him tar ik: ⁴ “Ti etpai

---

* 12:43 2Ko 8:12 * 13:2 Lu 19:44

me wî God kehimitan menmen im hîram mamnen. Mekam mamin+n mamnen te haiu mamrtei God kakriakem?" ⁵ Jisas ketpor hîm mîrak mar im: "Yi naanmampre hîras te hîr mît nanwisiyek au. ⁶ *Mît yapîrwe hîr nanînen nanîkrehîr kai nantîp mît miyapîr ne tî nanîr ik: 'Hi Mîtik luwe Kraiskerek God kehimitena hi han kerekek.' Hîr nanwisorek hîr nanisesi. ⁷ Maain yi eiyîmtau hîm me mît hîr nantîp mît hîr nanînepan menep o mît nanînepan yanîmîn, yi ap han ekîkrit ein ein au emît. Menmen im mamin+n mamnen te wî epei mamnen wen au. ⁸ *Mît ne weiwîk ham hîr netike mît ne weiwîk ham hîr nanînepan. Mît ne wit hak nantike mît ne wit hak hîr nanînepan. Tî kaktanîk heriyai heriyai. Hawî au te ni meiyam mamî mamît menmen au. Menmen enum im mamin+n mamnen te maain God skelim mît me menmen enum hîr nîriakem. Hîram mar ke mîte weteiknen. Maain hîre wawine nîkan.

⁹ *"Yi naanmampre hîras me menmen im e. Maain hîr mît nantîhis nanîryi yi yaino wînak ke kaunsil. Hîr nanît nîpîn naniwep yayît wînak ke God. Yi yayîrp yayît wînak ke kaunsil me gavman nantike mît han ninîn naanmîpre wit heriyai heriyai yayîntar yi yises hîm mai. Te yi eiyîtpor menmen mai. ¹⁰ Yi eiyîtpor hîm mai mamin+n, te mît nerer wit wit hîr nanîmtewem. Te maain wî enum mamnen. ¹¹ **Maain yi eiyîrp wînak ke kaunsil yi han ekitet yapîrwe hîm mekam yi eiyîtpor au emît! Menmen God Hîmîn Yaaik kakîtpiyem kakwetiyem, yi eiyîtpim. Menmen

* **13:6** Jo 5:43   * **13:8** Ais 19:2; 2Kro 15:6   * **13:9** Mt 10:17-20

* **13:11** Lu 12:11-12   * **13:11** Mt 10:19-22

me han ki au. Taauye! ¹² Heiyiuwerer nanwet mīt enun kikrek nīr hīr nanīnīp nani. Haairer nanwet mīt enun nīkerek nīr, nīkerek han nanwet mīt enun haairer o miyerer hīr mīt nanīnīp nani. ¹³*Maain mīt yapīrwe hīr han enuk nīneini nanīntar yi yises hīm mai. Te neimīn nanu nanīt nanisīsa ere hīr nani, maain hi etorhis hīr nanu nantikewa haiu mamu mamīt wit ke God.

Maain menmen enum enum mamnen
(Mt 24:15-28; Lu 21:20-24)

¹⁴ *Maain yi yayīr menmen enum mamīwaank wit mamtike mītīk hīrak kakīrp wit kerek God keriuwesīsek. (Mīt kerek nekine tīwei ik nīkīp emnep yi han ekitet menmen im werek werek.) Yi mīt miyapīr yayu provins Judia me wī im yi eirīr eino einiu mīniū o neiyīp. ¹⁵ *Mītīk kerek kau kentar wīnak siup, hīrak ekīkīuwe eknen ekīrp tī, hīrak ap kakno wīnak nīmīn ein kakīt menmen au emīt! Hīrak ekīrīr ekno waswas kerekek. ¹⁶ Mītīk hak keit ni hīrak pīke kakweikīn kakīt saket mīrak au, emīt! Hīrak kakīrīr waswas kerekek. ¹⁷ *Miyapīr kerek hīr nepītu o miyapīr hīr newet nīkerek nīm hīr naam, menmen im enum mamnen mamīwaanki. ¹⁸ Yi eižitehi God te menmen im mamnen wī me hawī hītan au emīt! ¹⁹ *Maain me wī eim, hīr mīt menmen mamīwaanki iuwe. Nīpaa wī God kewis tī ketike nepni ere in, menmen ap mewaank mīt nanīr ke menmen im mamīwaanki au. Wī eim epei man, maain menmen mamīwaank mīt

---

* **13:13** Jo 15:18-21   * **13:14** Dan 9:27, 11:31, 12:11   * **13:15**
Lu 17:31   * **13:17** Lu 23:29   * **13:19** Dan 12:1; Joe 2:2; Rev 7:14

nanir im taauye! ²⁰ God hirak keremir wi im au, te mit yapirwe hir nani naninektin te wit weinik. Te hirak keremir wi yinam me mit nipaa hirak kehimiteni hir narak, hir nises him mirak hirak kakikepi.

²¹ “Maain wi eim e, te mitik hak kakitpi kakir ik: ‘Eiyirek, hirak Mitik Krais hirak keit in.’ O mitik hak kakitpi, ‘Hirak kerp ein.’ Yi ap eiyimtau him im au emit! ²² *Mit enun tawewai (o newenin him) naninen nanitpi, ‘Hi Mitik Krais’ o hir nantip, ‘Hi mitik profet hi ewepyapir menmen me God.’ Hir nanriak mit menmen yaaam nipaa hir nirem au mamit nepni o nanit ti. Hir nanriakem te hir nare nanri han ke mit God kehimiteni hir narak, hir nanwisorek nanises him mir, te hir au taau. ²³ Yi naanmamre hiras. Maain menmen mamnen mamir ke hi epei etpiyem.

Maain hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe hi pike anen

(Mt 24:29-31; Lu 21:25-28)

²⁴ * “Maain wi im, menmen enum mamawaank mit epei au, wepni kakir iuwe au, hirak kakweikin kakre witaan, wenke ap te kakir taau. ²⁵ Hir hiram mau nepni hiram maminke, menmen eim meit nepni hiram mamtanik. ²⁶ * Menmen im epei man, te hir mit nanira hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe hi anen ewepyapir hirekes akre napir ke nepni. Menmen me haai merhhe mewepna, hi anen ehinin naanmampre

* **13:22** Diu 13:1-3; Rev 13:13

* **13:24** Ais 13:10; Rev 6:12-14,

8:12 * **13:26** Rev 1:7

m̄t. ²⁷ *Hi esiuwe m̄t ensel ne wit ke God h̄r nan̄no nanrer wit wit nan̄this m̄t miyap̄r hi ehim̄teni h̄r nises h̄m mai.

Nu fik meteiknai menmen me w̄i maain menmen mamnen

(Mt 24:32-35; Lu 21:29-33)

²⁸ “Nu fik h̄ram meteikni menmen me w̄i maain menmen mamnen. Maain w̄i kerek heneik m̄ram h̄ram mamsiunen, yi eiȳrtei menep te wepni yaaik. ²⁹ Mar nu im, maain yi yaȳr menmen im hi hetpiyem h̄ram mamnen, yi eiȳrtei hi M̄tik ke wit ke M̄tik Iuwe menep te hi p̄ike anen. ³⁰ Hi hat̄p werek. M̄t miyap̄r in ek nepu nepeit, h̄r ap te nani ere menmen im hi hetpiyem h̄ram mamnen. ³¹ Nepni metike t̄i mamwep mamweik̄n mamre n̄me mam̄waank mam̄t te h̄m mai au mamu mamnen mam̄r ke hi hetpim.

M̄t h̄r ap nertei me w̄i menmen im mamnen au
(Mt 24:36-44; Lu 17:26-30, 34-36)

³² * “Me w̄i menmen im mamnen, m̄t h̄r nep̄tariyem, m̄t ensel ne wit ke God h̄r nep̄tariyem, hi M̄tik ke wit ke M̄tik Iuwe hi ep̄tariyem. God Haai kerekek h̄rak kerteiyem. ³³ *Yi naanm̄pre h̄ras. Yi yep̄tari w̄i menmen im mamnen. ³⁴ Menmen mamnen mam̄r ke m̄tik iuwe hak kakno yan̄m̄n. Te m̄t n̄rak nep̄tari w̄i mekam h̄rak p̄ike kaknen. H̄rak kehimitan m̄t h̄r naanm̄pre w̄inak k̄rak, h̄rak kat̄p m̄tik h̄rak naanm̄pre weip̄r ke n̄wa ke wit k̄rak. H̄rak ketp̄iwek h̄m iuwe h̄rak

---

* 13:27 Mt 13:41   * 13:32 Ap 1:7   * 13:33 Mt 25:13-14

naanmiprewek werék werék. ³⁵ *Te yi mit naanmamre híras werék werék. Yi yepítari wí me Haai ke winak hírak píke kaknen. Hírak kaknen wítaan o wí nímín o wanewik toto o wepni o hínkewí, yi yepítariyek. ³⁶ Yi naanmipre híras te hírak kaknen wasenum kakri yi yaiwaai yi ap yayises hím mírak au. ³⁷ Menmen hi hetpiyem, hi hetpiyem mamno mit miyapír yapírwe. Yi yapírwe naanempre híras! Yi yepítari wí mekam hi Mitík ke wit ke Mitík Iuwe hi píke anen.”

14

Mit nime nipin natip hir naninep Jisas
(Mt 26:1-5; Lu 22:1-2; Jo 11:45-53)

¹ *Wí wik mepeit ere wí mit hír han tewenín wí Pasova kerek nipaa God kenep mit ne Isip hír naa te mit ne Isrel au. Mit hír newis yis mekre bret mír me wí im au. In ek hír mit pris iuwe kerek ninín mit pris han kerek newet God menmen me mit, hír netike mit hír ninín nertei hím lo me Moses hír nererik nime nipin Jisas nisawín nemitíwekpín nantíwekhis nankíp kaki. ² Hír natip nar ik: “Wí haiu wen han tewenín menmen me wí Pasova, haiu ap te mamtíwekhis mamkíp au. Haiu mamriakem te mit yapírwe hír nantikewai haiu mamnepan.”

Maria wewen sanda mekiuwe paan ke Jisas
(Mt 26:6-13; Jo 12:1-8)

³ *Me wí im Jisas hírak keit wit Betani hírak kepu wínak ke Saimon nipaa lepro mewik. Hírak

* **13:35** Lu 12:36-38   * **14:1** Mk 11:18; Hi 11:28   * **14:3** Lu 7:37-38

wen kepu yeno kaam menmen, mite piutip hire wan wetenen min tipar me nu nad nekenpi mirak minin yaaim mekrerek. Mit hir newir pewek yapirwe me menmen im. Hire weket him mirak wewen tipar mentar paan kirak. ⁴ Hir mit han nepu en hir natipan main main han enuk nar ik: “Wenmak te hire wewen tipar im wewenem weinim? ⁵ Hire wewen tipar im au, te mitik hak kaksiuwerem kakit 300 kina kakwet mit enum menmen auri, hir nantiwem.” Hir han enuk te hir nenerep. ⁶ Te Jisas keneri katip kar ik: “Yi eiwisiye ewit! Yi yenmak te yi yerekyiwe enum. Hire werekyo menmen yaaim. ⁷ *Hir mit enun netenen menmen auri, hekrit hekrit hir nau netikewi. W+ ham yi han ki yi eikepi. Te hi ap ehu etikewi me wi yapirwe, te yi yairekyo menmen yaaim au. ⁸ *Mite ip hire hanhan wiriakem hire epei werekyewem. Hire weremani maain mit hir nanwisa hi awaai ehikre hei. ⁹ Hi hetpi werek. Wit heriyai heriyai kerek mit hir nanimtau him yaaim mai, mit hir nanirtei menmen mite ip hire werekyewem, hir han kitetim hir han tewen+nep.”

Judas katip mit iuwe ne Isrel hirak kakikepi hir nan+this Jisas

(Mt 26:14-16; Lu 22:3-6)

¹⁰ Jisas katip epei au, Judas ke wit Iskeriot hirak mitik kiutip ke mit disaipel hiswiyen wik (12) kerek nises him me Jisas, hirak ken witeik. Hirak ken kiun mit iuwe ne pris kerek newet God menmen me mit, hirak kewepyapir Jisas

---

* 14:7 Diu 15:11   * 14:8 Jo 19:40

kakwetirek. ¹¹ Hır mıt en nerteiyek, hır han yaaik, hır natıp Judas hır nanwetiwek pewek mamrerim. Hırak kınaiwıri ken han kitet hırak kakwetirek kakırkeik.

Jisas ketike mıt disaipel nırak naam menmen me Pasova

(Mt 26:17-25; Lu 22:7-14, 21-23; Jo 13:21-30)

¹² *Maain wı miutıp me wı mıt hır ap newis yis mekre bret au, wı me Pasova kerek hır nenep sipsip mar ke nıpaa mıt hır nenep sipsip te God kenep maamrer au, Jisas mıt nırak nitıwekhi nar ik: “Ti are eriuwetai haiu mamno nein te haiu emrutmani menmen me wı Pasova?” (Wı Pasova hıram wı mıt hır han tewenın God hırak kenep mıt ne Isip te maamrer ne Isrel au.) ¹³ Te Jisas hırak kerıuwet mıtıkıt wik te mıt disaipel nırak hırak ketpıwekıt kar ik: “Yi yaino wit Jerusalem yi eiyır mıtık hak keremıme mın tıpar mekrerem, hırak kaksipeti. Te yi eiyisesik. ¹⁴ Yi eiyisesik einı wınak kerek hırak kakno kakıkrerek, yi eiyitehi mıtık ke wınak ik eiyır ik: ‘Mıtık luwe kawır hırak kituthi haau meiyam miutıp meit nımın weinım te haiu mıt disaipel nırak mantikerek emu mamım menmen kerekek me wı Pasova mamwi?’ ¹⁵ Te hırak kakteikni haau miutıp weinım kau niu kerek yeno metike kınaan mekrerek. Ein e yi eiraimani menmen te haiu mamım.” ¹⁶ Hırak ketpıwekıt menmen te hırakıt ten wit Jerusalem, hırakıt tır menmen mar ke nıpaa Jisas ketpıwekıttem. Te hırakıt temani menmen me Pasova wı hır han tewenın nıpaa God kenep maamrer nır au.

---

* **14:12** Eks 12:6, 14-20

17 Maain hinkewi, hirak Jisas ketike mit disaipel nar hiswiyen wik (12) hir nen winak. 18* Hir wen naam menmen nau yeno em, Jisas hirak ketpor kar ik: “Hi hetpi werek. Mitik hak kiutip (o mitik keiyak) ke yi mit yi yaam menmen yetikewa hirak kakwepayapir hi eno his me mit enun.” 19 Hir nemtewek, hir han kekrit nine han enuk, hir niutip niutip nenepepan nitiwekhi ere hir nepnepik hir nitiwekhi nar ik: “Hi ewepityapir o au?” 20 Hirak ketpor kar ik: “Hirak mitik kiutip ke yi mit hiswiyen wik (12), hirak kiutip kaam menmen mekre sak kerepta. 21 Hi Mitik ke wit ke God hi ano hahi ahir ke him me God mau tiwei hiram metpim. Te hirak mitik kerek kakwepayapir hirak kakiwaank hirekes. Nipaa miye pirak ap winaak te hiram yaaim. Te hire epei winaak te in ek hirak kakiwaank hirekes.”

Jisas kewet mit disaipel narak komunion hir naam

(Mt 26:26-30; Lu 22:15-20; 1Ko 11:23-25)

22 Hir wen naam menmen, Jisas keit bret kitehi God katip hirak yaaik. Te hirak kewepik kewet mit ek ketpor kar ik: “Yi eitiwek eiyik. Ik hirak yink kai.” 23 Hir naak, mar keremem te hirak keit wa hesnu tipar wain mekreerek, hirak kitehi God katip hirak yaaik. Te hirak kewetirek hir naam tipar wain mekre wa hesnu. 24* Te hirak ketpor kar ik: “Im em hiram hemkre mai. Hi enip him ham yaaim kontrak mamike wit ke God mamnen. Hemkre mai mamwen te hi akaap mit

* 14:18 Sam 41:9   * 14:24 Eks 24:8; Sek 9:11; Jer 31:31-34; 1Ko 10:16; Hi 9:20

miyapir ariuwere. ²⁵ Hi hetpi werek. Hi ap pike ehim tipar wain ere wi maain hi ehim tipar wain yaaim n+mnam mamit wit ke God.” ²⁶ Hirak katip epei au, hir nine henye. Hir nine henye, te hir nen witeik n+naaiwir wit Jerusalem, hir n+niu nen m+niu (o neiyip) ke nu Oliv.

Jisas katip Pita maain hirak kakweik+n sip kakwet+wek

(Mt 26:31-35; Lu 22:31-34; Jo 13:36-38)

²⁷ *In ek Jisas ketpor kar ik: “Maain kike yi yainaip+sa. Him me God hiram matip mar im: ‘Hi God hi enep mitik naanm+pre sipsip, hiram mamrir mamno heriyai heriyai.’ ²⁸ *Maain, God hirak kak+koya hi pike ekrit, hi ehin+ni hi ano provins Galili.” ²⁹ Pita ketp+wek him iuwe kar ik: “Hir mit in nan+nap+sit nanrir te hi au. Taauye!” ³⁰ Jisas ketp+wek kar ik: “Hi hetput werek. Witaan ik ek, suware kaktip wik wen au, ti eraupak+n wikak atip mit hi epitari hirak keim+n.” ³¹ *Te Pita katip him iuwe, “Hi hahi etikewit hi hahi, te hi aritpak+n au. Taauye!” Hir mit n+rak yapirwe natip narek.

Jisas kitehi God menmen keit ni Getsemani

(Mt 26:36-46; Lu 22:39-46)

³² *Hir natip epei au, hir nen wit ni meitai niuk mirak Getsemani. Jisas hirak katip mit n+rak kar ik: “Yi eiyu in hi eno ehitehi God.” ³³ Hirak keit Pita, Jems tetike Jon, hirak+it tetikerek ten wit hak. In ek Jisas hirak menmen menep+wek hemkre,

---

* **14:27** Mk 14:50; Sek 13:7 * **14:28** Mt 28:16; Mk 16:7 * **14:31**
Jo 11:16 * **14:32** Jo 18:1

hirak kine han enuk. ³⁴ *Te hirak ketp>wekit kar ik: “Hi hine han enuk ere hi hahi. Hi hanhan hirekes wisenum.” ³⁵ Hirak ken kike kiwaai ti kitehi God te menmen enum im mamsiurirek mamno. ³⁶ *Hirak kitehi God kar ik: “Haai kai ti hertei hirak menmen yapirwe. Ti esiuwe menmen enum im mamno emnopin emkeipo. Te hi hises han kai au, han kit.”

³⁷ Hirak katip epei au, hirak ken kir mitikit tirak tipwaai. Te hirak kene Pita kar ik: “Saimon ti hiwaai a? Ti ap epu naanmipre mit naninen me wi kike au a? ³⁸ *Yi naanmipre mit naninen. Yi eiyitehi God te hirak Seten ap te kakinini yi eiweikin sip eiweto. Yi han ki yaaik, te yink ki au kinapen kaki kaktikewa.” ³⁹ Hirak katip epei au, Jisas pike ken ein kitehi God menmen kerek nipaa hirak kit>wekhijem. ⁴⁰ Hirak pike ken kiun mitikit tirak, te hirakit au pike tiwaai nanamir mekses. Hirakit tekrit tepitari tetp>wek mekam taauye. ⁴¹ Hirakit yink enuk hirak pike ken kan hirak ketp>wekit kar ik: “Yi wen yawaai yinatn a? Epei werek emit! Eiyirek! Wi epei man te hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe hirak mitik hak kakwepayapir hi eno his me mit han nanrekya enum hir nantenina. ⁴² Eiyikrit haiu emno. Yi eiyirek! Mitik kewepayapir epei kan keit in.”

Mit enun nan neithis Jisas

(Mt 26:47-56; Lu 22:47-53; Jo 18:3-12)

⁴³ In ek hirak wen katip, Judas hirak kan. Hirak mitik kiutip ke mit disaipel nar hiswiyen wik

* **14:34** Jo 12:27 * **14:36** Ro 8:15; Ga 4:6; Mk 10:38; Jo 6:38

* **14:38** Lu 11:4; Mt 6:13

(12). H̄rak ketike m̄t yap̄rwe h̄r netenen h̄ne metike paap yoki. H̄r m̄t iuwe ne Pris kerek newet God menmen me m̄t, h̄r netike m̄t nin̄n nertei h̄m lo me Moses, h̄r netike m̄t iuwe ne Isrel, h̄r nesiuwe m̄t in nan. ⁴⁴ N̄paa h̄rak m̄t̄ik Judas kerek kewepyap̄rek h̄rak ketpor kar ik: “H̄rak m̄t̄ik kerek h̄i eiyewewik em̄wek tekep m̄rak, yi eit̄wekhis eitenenik eiriyaak eiȳk eino.”

⁴⁵ Judas kan kiun Jisas h̄rak kat̄ip kar ik: “M̄t̄ik Iuwe.” Te h̄rak keiyewewik. ⁴⁶ Te h̄r m̄t han nan neithis Jisas netenenik.

⁴⁷ Te m̄t̄ik kiut̄ip k̄rak kerek kerp menep h̄rak ketenen h̄ne ke his nokik, te h̄rak k̄waai h̄ne kesipe n̄k̄ip me m̄t̄ik hak enuk eik. M̄t̄ik iuwe ke m̄t pris kerek newet God menmen me m̄t, m̄t̄ik k̄rak k̄r̄ak wok m̄rak wein̄m, h̄rak m̄t̄ik ik ke Jisas h̄rak kesipe n̄k̄ip m̄rak. ⁴⁸ H̄rak Jisas kene m̄t han enun ein ketpor kar ik: “Yi epei yan yetauhis eiriuwe h̄ne metike paap yoki yar ke yi yeithis m̄t̄ik enuk kekint̄ip menmen a? ⁴⁹ *Hekrit hekrit hi etikewi haiu mepu w̄nak iuwe ke God hi ewepyap̄r h̄m mai. Te yi yetauhis auye! Yi ȳr̄ak menmen im te h̄m me God m̄t newis̄m mau t̄iwei h̄ram mamnen mamir em.” ⁵⁰ *H̄rak kat̄ip epei au, h̄r m̄t disaipel n̄rak h̄r n̄naiw̄rek n̄r̄r nen.

M̄t̄ik pip̄ak hak kiut̄ip h̄rak k̄r̄r ken

⁵¹ M̄t̄ik pip̄ak hak kiut̄ip kerek kises Jisas, h̄rak kam̄r laplap m̄re h̄ike m̄isanu traup m̄rak. H̄r m̄t han nant̄wekhis, ⁵² te h̄rak

* **14:49** Lu 19:47, 21:37; Jo 18:20   * **14:50** Mt 26:31

kehiresiuri kenemtin laplap mirak hirak ke puk weinik kirir ken.

Jisas kewepyapir hirekes keit kaunsil

(Mt 26:57-68; Lu 22:54-55, 63-71; Jo 18:13-14, 19-24)

⁵³ Hir mit nari Jisas nen niun mitik iuwe hetpris kinin naanmipre mit pris kerek newet God menmen me mit. Mit iuwe pris yapirwe newet God menmen me mit, hir netike mit niuk mir iuwe, hir netike mit hir ninin nertei him lo me Moses, hir nererik nau ein neneriyiwek.

⁵⁴ Hirak Pita ketepik yanimin, hirak ken kekreniwa ke winak ke mitik iuwe kinin mit pris han. Hirak ketike mit kerek naanmipre winak enuk hir nau si neminin his hit men si.

⁵⁵ Hir mit pris iuwe kerek newet God menmen me mit, hir netike mit han ne kaunsil hir ninatin mit nesiuwe him Jisas, te hir nankip kaki, te hir ninapin menmen enum hirak ketpim au.

⁵⁶ Mit yapirwe nesiuwe him Jisas neweniwek him te him mir ap mipiram au. ⁵⁷ Mit han nerp newenin him natip nar ik: ⁵⁸ **“Haiu memtewek hirak katip, ‘Hi ewep winak iuwe ke God mit nimaak, te maain wi wikak hi pike eimaak mit ap te nanimaak taau.’ ”* ⁵⁹ Him me mit in hiram ap mipiram au.

⁶⁰ Hirak mitik iuwe hetpris kerek kinin naanmipre mit kerek newet God menmen me mit, hirak kerp kekleri kitehi Jisas kar ik: *“Ti pike etpai au a? Nenmak te hir mit in neswut him a?”* ⁶¹ **Jisas hirak kekintip ketpor au. Mitik*

* **14:58** Jo 2:19-21   * **14:61** Mk 15:5; Lu 23:9

iuwe hetpris hirak pike kitiwekhi kar ik: “Ti mitik Kraiss kerek God kehimitenit, ti Nikan ke Mitik Iuwe kerek haiu mewenipiyek o au a? Ti etpai!” ⁶² *Jisas hirak ketpiwek kar ik: “Hi hirekes kerekek. Maain yi eiyir hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe hahu menep his yaaim me God kerek hirak Iuwe tokik keit, hi anen ekre napi me nepni.” ⁶³ Mitik iuwe hetpris hirak kepripir kari saket mirak kewepim katip hisiuwe kar ik: “Menmak te haiu mamri mit han nansiuwek him a? ⁶⁴ *yi epei yemtau hirak katip enum kekrehir ke God. Yi han kitet mekam a?” Hir yapirwe natipan nar ik: “Hirak kiriak enum hirak eki.”

⁶⁵ In ek mit han nenikin timank menterik, hir newepniwek ninaan meriuwe laplap, te hir nakip neriuwe his mir nititiweknaan natip nar ik: “Keimin kitep a? Ti profet te ti etpai.” Mit han hir naanmipre wepir nen niwaaihis nenepiwek tekep.

Pita kepakin Jisas katip hi hepitarijek

(Mt 26:69-75; Lu 22:56-62; Jo 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Hirak Pita wen kepu witeik keit niwa ke winak, mite piutip wiriak menmen me mitik iuwe hetpris, ⁶⁷ hire wan wir pita kau si keminin his hit men si. Hire werp menep wetpiwek war ik: “Ti hirekes hetike Jisas ke wit Nasaret yi epei yariyakit.” ⁶⁸ Te Pita kiune him katip, “Henmak te ti hitauhi menmen im? Hi hepitarijek.” Hirak katip epei au, hirak ken kerp ya wepir. Te suware katip. ⁶⁹ Mite wen wipirek pike watip mit han nerp menep war ik: “Hirak mitik kises

* **14:62** Sam 110:1; Rev 1:7   * **14:64** Jo 19:7

hım me Jisas kerekek.” ⁷⁰ Pita pıke kiune hım katıp, “Hi hepıtariyek.” Maain kike, mıt hır nerp menep natıp nar ik: “Ti hises hım mırak kerekek. Ti hırekes mıtık ke provins Galili.” ⁷¹ Pita katıp hım iuwe ketpor kar ik: “Hi epıtari mıtık hak yi yitauhiyek au. Hi atıp werek au, te God hırak kaknen kakiyep.” ⁷² *Hırak katıp epei au, hırak suware pıke katıp. Te Pita hırak han kitet menmen Jisas nıpaa ketpıwek kar ik: “Maain suware katıp wik wen au, ti tewen eraupakın wikak.” Hırak han kitetim te hırak kine han enuk kıkıt.

15

Hır nesiuwe hım Jisas kerp ninaan me mıtık iuwe gavman Pailat

(Mt 27:1-2, 11-14; Lu 23:1-5; Jo 18:28-38)

¹ *Wanewik toto, mıt iuwe pris kerek newet God menmen me mıt, hır netike mıt iuwe hır netike mıt ninın nertei hım lo me Moses, hır netike mıt han yapırwe ne kaunsil hır han kite-tim natıpan. Epei au, hır nesenkek Jisas his mırak neriyaak neiyık nen newet mıtık iuwe gavman Pailat ek. ² Pailat hırak kitıwekhi kar ik: “Ti Mıtık Iuwe King ke mıt ne Isrel o au?” Jisas ketpıwek kar ik: “Hırak hım mit.” ³ Mıt iuwe pris kerek newet God menmen me mıt, hır nesiuwe hım Jisas yapırwe. ⁴ Te Pailat kitehi Jisas kar ik: “Ti pıke etpor au a? Hır neswut hım yapırwe.” ⁵ *Jisas kekintıp, te Pailat han kekrit keriuwerek.

---

* 14:72 Mk 14:30 * 15:1 Lu 22:66 * 15:5 Ais 53:7; Mk 14:61

Mitik Pailat katip mit hir nanwis nil emu his me Jisas

(Mt 27:15-26; Lu 23:13-25; Jo 18:39–19:16)

⁶ Tito yapirwe nipaa ein me wi im mit hir neh is nempep menmen me Pasova hir nitehi Pailat hirak kakikaisiu weipir ke mitik hak nipaa hirak ken kekre winak enuk. ⁷ Mitik hak niuk mirak Barabas hirak kepu winak enuk ketike mit enun yapirwe nipaa hir netike mit ne gavman hir nenepan, hir nenep mitik kiutip kaa. ⁸ Hir mit yapirwe nen niun Pailat nitiwekhi hirak kakriak menmen nipaa ein hirak kipriakem. ⁹ Hirak ketpor kar ik: “Yi han yaaik te hi eweti Jisas Mitik Iuwe ke Isrel hirak kaknen?” ¹⁰ Hirak kertei mit iuwe pris kerek newet God menmen me mit hir epei newetiwek Jisas nentar hir hemkre menepam han enuk neriuwerek. ¹¹ *Hir mit pris nikikak han ke mit yapirwe te hir nitehi Pailat ke Barabas. Jisas au. ¹² Pailat pike kitorhi kar ik: “Hi eweti Barabas, te hi ariak mekam heriuwe mitik yi eiwis niuk mirak Mitik Iuwe King ke Isrel a?” ¹³ Hir pike natip nar ik: “Ti ewenkek Jisas ekintar nu tentarakit.” ¹⁴ Pailat ketpor kar ik: “Hi henmak? Hirak kiriak mekam enum?” Te hir wen ninap nenine his iuwe natip nar ik: “Ti ewenkekik ekintar nu tentarakit.” ¹⁵ Pailat hanhan kakriak mit hir han yaaik. Te hirak kewetir mitik Barabas. Hirak katip mit nirak hir naninap Jisas nanriuwe nipin. Hir nakip neriuwe nipin, Pailat hirak keriuwetek ken mit soldia nirak te hir nanino nanwenkek Jisas kakintar nu tentarakit.

---

* 15:11 Ap 3:13-14, 13:38

*Mit soldia hir nitetnaan Jisas
(Mt 27:27-31; Jo 19:2-3)*

¹⁶ Mit soldia ne ami hir neit nımın wınak ke mıtık iuwe, hir nari Jisas neiyık nen haau hak. Hir nenıne mıt han, ¹⁷*te hir neriuwet Jisas saket mıre yıwir, hir nime wiwir tıktık enuk newisık keweikın paan kırak. ¹⁸ Hir nerp netpıwek nar ik: “Haai, Mıtık Iuwe King ke Isrel, ti epei han.” ¹⁹ Epei au, hir nenep paan kırak neriuwe niuk, hir nenikın tımank menterik, nitehir nemipın newenıpiyek. ²⁰ Hir nitıtıweknaa nenwesısek ere werek, hir neriuwetek (o neresıwek) saket mıre yıwir, hir pıke newis saket mırak menterik, hir neiyık nanıno nanwenkekik kakıntar nu tentarakıt.

*Mit newenkek Jisas kau nu tentarakıt
(Mt 27:32-44; Lu 23:26-43; Jo 19:17-27)*

²¹ *Mıtık hak niuk mırak Saimon hirak haai ke Rufas ketike Aleksanda, hirak ke wit Sairini, hirak kepnen ni menep. Hir mıt soldia hir neit nu tentarakıt neiyık nimaasik hirak ekıkerır nu ik ke Jisas.

²² Hir nari Jisas neiyık nen niun wit niuk mırak Golgota. Haiu meweikın hım haiu matıp “Wit Paan Hesnu”. ²³ Hir newet Jisas tıpar wain marasin mekrerem, te hirak yınk kırak kekek au. Hirak kınapen te hirak kaam au. ²⁴ *Hir mıt newenkekik kentar nu tentarakıt, hir neit menmen mırak neretıt satu neiyık nır menmen hir nantıwem.

---

* 15:17 Lu 23:11   * 15:21 Ro 16:13   * 15:24 Sam 22:18

25 Wen hekrit iuwe wepni kehın kınıu kan, hır newenkekik. 26 Hır newis hım mentar nu nenmak hır newenkekik nesiuwerek. Hır neiyım nen newisım mau men paan kırak. Hım im matıp mar ik: “IK EK HIRAK MITİK IUWE KING KE ISREL.” 27 Hır newenkek mıtıkıt enukıt raskel wik tırık enum tetikerek. Hırak mıtık kau ken ke his yaaim, mıtık hak kau ken ke his henkik. 28 * (Mar im hım me God nıpaa mıt newisım mau tıwei hıram epei man. Hıram matıp mar im: “Hır han kitet hırak kire mıtık enuk raskel kırık menmen enum.”)

29 * Mıt kerek hır nan nen ein hır nitıtıweknaan netpıwek nar ik: “Ko! Ti mıtık kerek ti ewep wınak iuwe ke God ti pıke eimaak me wı wikak? 30 Ti ekaap hırekes ekiuwe nu tentarakıt ehırp tı.” 31 Mar im mıt iuwe pris kerek newet God menmen me mıt, hır netike mıt ninın nertei hım lo me Moses, hır nitıtıweknaan natıpan nar ik: “Hırak kıkıkaap mıt han, te hırak kıkıkaap hırekes taauye! 32 Ti Mıtık God kehımıtenit ti Mıtık Iuwe ke Isrel, ti ekiuwe ehırp tı, te haiu mamrit han kitetit.” Mıtıkıt hır newenkekıkıt tau niu tetikerek, hırakıt tetpıwek enuk tetikeri.

Jisas nepei kaa

(Mt 27:45-56; Lu 23:44-49; Jo 19:28-30)

33 * Wepni kan kau nımın iuwe ere hınkewı, wıtaan toto mıwapın wit yapırwe. 34 * Nepei hınkewı Jisas kenepıp hım iuwe katıp kar ik: “Eloi Eloi Lama Sabaktani?” Haiu meweikın hım haiu matıp mar im: “God kai God kai. Kenmak

* 15:28 Ais 53:12 * 15:29 Sam 22:7, 109:25; Mk 14:58; Jo 2:19

* 15:33 Emo 8:9 * 15:34 Sam 22:1

te ti h̄nawira eweik̄n sip eweto?” ³⁵ M̄it han nerp menep h̄r nemtewek h̄r nat̄ip nar ik: “Eiȳmtewek. H̄rak ken̄ne Ilaija.” ³⁶ *M̄it̄ik kiut̄ip kesiuknen ken ein keit mosong o n̄ik me wan eik (h̄ram m̄ire wum n̄ikik), h̄rak kewis̄ t̄ipar wain mesine mekrerek, h̄rak kewis̄ik kent̄ar niyen p̄ike kan kewet̄iwekek kak̄im̄isek kat̄ip kar ik: “Haiu mam̄ir te Ilaija kaknen kaknekt̄in Jisas kakwis̄ik kak̄irp t̄i o au.”

³⁷⁻³⁸ *Jisas kenep̄ip miut̄ip h̄m iuwe, h̄rak kaa. H̄rak kaa, laplap iuwe m̄iwap̄in ya weip̄ir me m̄it̄ nehim̄itan em me God meit̄ winak iuwe ke God meit̄ n̄im̄in ein h̄ram mewep̄ p̄inam p̄inam mau n̄im̄in mau niu ein ere men miun t̄i eim. ³⁹ H̄rak m̄it̄ik iuwe kerek naanm̄ipre m̄it̄ soldia han, h̄rak kerp menep̄ k̄ir Jisas h̄rak kaa, h̄rak kat̄ip kar ik: “M̄it̄ik ik h̄rak N̄ikan ke God.”

⁴⁰ *Miyap̄ir han netikerek nerp ein, te h̄r nerp yan̄im̄in. Maria pe wit Magdala wetike Salom̄i, h̄r netike Maria miye pe Joses ketike n̄ikik k̄irak Jems h̄r nerp ein. ⁴¹ H̄r miyap̄ir in nises Jisas me w̄i h̄rak kau keit provins Galili, h̄r newet̄iwek menmen h̄rak kaam. Miyap̄ir han yap̄irwe n̄ipaa netikerek nan nen wit Jerusalem nerp ein.

M̄it̄ newis̄ Jisas kek̄re hei iuwe kewen kin̄k keit m̄iniu (o neiȳip̄)

(Mt 27:57-61; Lu 23:50-55; Jo 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Maain petko mat̄ip, Josep ke wit Arimatia kan k̄ir Pailat kent̄ar h̄rak m̄it̄ik iuwe hak ke kaunsil. H̄rak kemer̄ir God kaknen naanm̄ipre m̄it̄. H̄rak ap k̄inaain au, te h̄rak ken k̄ir Pailat

* 15:36 Sam 69:21 * 15:37-38 Hi 10:19-20 * 15:40 Lu 8:2-3

kitiwekhi ke herwe yink ke Jisas. ⁴⁴ Pailat han kitet kar ik: “Jisas epei kaa? Ko!” Te hirak kenine mitik iuwe soldia kerek naanmipre mit soldia han, hirak kitiwekhi me Jisas epei kaa o au. ⁴⁵ Mitik eik ketpiwek Jisas epei kaa, te Pailat kewis Josep kakithis herwe yink kirak. ⁴⁶ Josep hirak kewir pewek keit laplap yaaim mire hike, hirak kenke Jisas yink kirak kewir laplap keweiknenik kewapinek kewisik kekre hei ke nan iuwe. Epei au, hirak keriuwet nan iuwe keiyepet hei him kirak. ⁴⁷ Maria pe wit Magdala wetike Maria miye pe Joses, hir nir wit Josep kewis Jisas kiwaaari.

16

Jisas pike kekrit

(Mt 28:1-8; Lu 24:1-12; Jo 20:1-10)

¹ Maain wi Sabat hiram epei men, Maria pe wit Magdala wetike Salomi, hir netike Maria miye pe Jems, hir neit menmen yaaim minin neiyim nen nanir Jisas nanwen yink kirak. ² Wepni kewep kan hekrit iuwe me wi Sande te hir nen hei kirak. ³ Hir nepnen hir natipan nar ik: “Keimin kakinkawir nan kiwapin wepir khi kentar nan hirak nimenuk?” ⁴ Hir nen menep ein hir nikaamnaan nir nan keit pinak ein. Nipaa mitik hak keweiknik keriuwetek ken pin ein. ⁵ Hir nen nipiun hei eik, hir nen nitetik nen nimin ein. Te hir nir mitik pipiak kau yeno me pinak me his yaaim. Hirak kamir laplap nokim yaaim hiram mire hike. Te hir nehinhin han kekrit neriuwerek.

⁶ H̄irak ketpor kar ik: “Yi ap einaain au. Yi ȳnyat̄n̄ Jisas ke wit Nasaret kerek h̄ir m̄it newenekik kau nu tentarak̄it. H̄irak epei kekrit kau. H̄irak kepu in au. Yi eiȳr̄ yeno n̄ipaa h̄ir newis̄ik k̄iwaairi. ⁷ *In ek yi eino eit̄p̄ Pita ketike m̄it disaipel han Jisas ketpor kar ik: ‘Hi ehin̄ni ano provins Galili.’ Maain yi eiȳrek eiȳt̄ ein eiȳr̄ ke n̄ipaa h̄irak epei ketpi.”

⁸ H̄ir miyap̄r̄ nen witeik n̄ir̄r̄ nen ein, h̄ir nep̄r̄p̄r̄ iuwe han kekrit neriuwerek. H̄ir nat̄ip̄ m̄it h̄im̄ au. H̄ir n̄inaain nekint̄p̄ nen.

*Maria pe wit Magdala h̄ire w̄ir Jisas
(Mt 28:9-10; Jo 20:11-18)*

⁹ * [Me w̄i Sande hekrit enum eik, Jisas kekrit k̄inaaiw̄r̄ hei. H̄irak kekrit kau wanewik, h̄irak kin̄n̄ kewepyap̄r̄ h̄irekes me ninaan me Maria pe wit Magdala. N̄ipaa h̄irak kep̄r̄ herwe enum mar hisp̄nak wik (7) mekrerep̄ h̄iram metpaan men m̄inaiw̄rep̄. ¹⁰ H̄ire epei w̄ir Jisas, te h̄ire wen wat̄ip̄ m̄it n̄ipaa netikerek h̄ir nariyan. H̄ir wen han tewen̄nek n̄ik̄itek. ¹¹ H̄ire wen wetpor h̄ire w̄irek h̄irak kepu, te h̄ir nemtau h̄im̄ m̄ire au.

*M̄it̄ik̄it̄ disaipel wik t̄ir Jisas keit yayiwe
(Lu 24:13-35)*

¹² Maain m̄it̄ik̄it̄ wik t̄irak ten wit hak t̄irek, te h̄irak keweik̄in̄his h̄irekes k̄ire m̄it̄ik̄ hak. ¹³ H̄irak̄it̄ nepei terteyek, h̄irak̄it̄ p̄ike ten tat̄ip̄ m̄it̄ disaipel han n̄irak, te h̄ir nemtau h̄im̄ m̄irak̄it̄ au.

---

* **16:7** Mt 26:32; Mk 14:28   * **16:9** Lu 8:2

Jisas katip mit disaipel narak menmen hir enis-esim

(Mt 28:16-20; Lu 24:36-49; Jo 20:19-23)

14 *Maain, hir mit disaipel narak hiswiyen kiutip (11) nau naam menmen, Jisas kan keneri kentar hir han to enuk nepu, hir ap nemtau him me mit nipaa nepei nar Jisas. 15 *Hirak ketpor kar ik: “Yi eino heriyai heriyai eirer wit wit kerek mit miyapir newi, yi eiwepyapir him yaaim mai, mit yapirwe nanimtwem. 16 *Neimin nanimtau him mai nanisesim, yi eikiri. Maain God kaktorhis, hir mit miyapir narak. Neimin nemtau him nanisesim au, God han kitet menmen enum hir narakem skelim mit kakinterim. 17 *Mit kerek hir nises him mai, hir nanrak menmen im nankinau niuk mai. Hir nanpir herwe enum hiram mamno, hir natip him ham nipaa hir nerteiyem au. 18 *Hir nantenen manpen o yemik o hir nanim menmen enum menep mit, hir ap te nani au, hir nanu werek. Hir nanwis his mamantar mit hir ninap, te maain hir nanre yaain.”

God keithis Jisas ken wit kirak Heven

(Lu 24:50-53; Ap 1:9-11)

19 *Mitik Iuwe Jisas ketpor epei au, God ketiwekhis ken wit kirak. Hirak ken kau menep his yaaim me God. 20 *Maain mit disaipel narak hir nen heriyai heriyai nerer wit wit mit miyapir

* 16:14 1Ko 15:5 * 16:15 Ap 1:8 * 16:16 Ap 2:38, 16:31, 33

* 16:17 Ap 2:4, 10:46, 8:7 * 16:18 Lu 10:19; Ap 28:3-6, 4:30,

5:16 * 16:19 Ap 2:33-34, 7:55-56; Ef 1:20; 1Pi 3:22 * 16:20 Ap

14:3; Hi 2:3-4

newi, h̄ir newepyap̄ir h̄im me Jisas. Mit̄ik luwe
Jisas h̄irak kekepi h̄ir n̄ir̄iak menmen yaaim
kerek n̄ipaa kerek mit̄ n̄irem au. Te mit̄ h̄ir nertei
h̄im im mit̄ netporem h̄iram yaaim.]

Mep̄ir keremem

lxxxv

Him Yaaim Me God
The New Testament in the Au language of Papua New
Guinea
Nupela Testamen long tokples Au long Niugini

copyright © 1992 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Au

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-12-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

4e85f348-3df4-5add-b32a-49bcafe3752a